

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Filologia
i Comunicació

Els discursos de derrota electoral a Espanya

Anàlisi d'un gènere discursiu de la comunicació política

Grau en Comunicació i Indústries Culturals

Treball final de grau

Autora: Cinta Paloma Vila

Tutor: Dr. Joan-Gabriel Burguera-Serra

Universitat de Barcelona

Juny del 2022

Resum: Els discursos de derrota que es pronuncien a les nits electorals poden considerar-se un gènere discursiu de la comunicació política. Aquest treball pren de mostra vuit discursos d'eleccions generals a Espanya (entre el 1993 i el 2019) per fer-ne una anàlisi de contingut, lingüística i performativa. També proposa una categorització de la derrota en països amb sistemes parlamentaris per tal de comparar, posteriorment, el *concession speech* estatunidenc, de sistema presidencialista, amb el model de discurs espanyol, de sistema parlamentari.

Paraules clau: discurs de derrota, perdre, eleccions generals, Espanya, sistema parlamentari, sistema presidencialista, comunicació política.

Resumen: Los discursos de derrota que se pronuncian en las noches electorales pueden considerarse un género discursivo de la comunicación política. Este trabajo coge de muestra ocho discursos de elecciones generales en España (entre 1993 y 2019) para hacer un análisis de contenido, lingüístico y performativo. También propone una categorización de la derrota en países con sistemas parlamentarios para posteriormente comparar el *concession speech* estadounidense, de sistema presidencialista, con el modelo de discurso español, de sistema parlamentario.

Palabras clave: discurso de derrota, perder, elecciones generales, España, sistema parlamentario, sistema presidencialista, comunicación política.

Abstract: Concession speeches are a discursive genre of political communication. This research work analyzes eight discourses pronounced on Spanish national elections (between 1993 and 2019) through content, language and performative aspects. It also proposes a categorization of concession in countries with parliamentary systems with the aim of comparing the United States' model of concession speech (presidential system) with the Spanish one (parliamentary system).

Key words: concession speech, to lose, national elections, Spain, parliamentary system, presidential system, political communication.

Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)

L'estudi de la comunicació política és, en darrer terme, una aposta indirecta per la justícia i la solidesa de les institucions (ODS 16). La connexió entre tots dos punts inclou una reflexió de fons sobre l'efectivitat de les institucions, per la qual es vetlla i, de retruc, sobre el sistema i els valors democràtics que estan en actiu en aquells països de l'ONU que promouen el compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible a què es fa menció en aquests paràgrafs.

L'elevat ritme d'impactes i novetats i la simplificació consegüent de les informacions, no totes igual de vàlides, fa necessària l'anàlisi reposada de diverses qüestions, i una d'important és la política, que arriba als ciutadans gràcies a les accions comunicatives. Mentre la societat viu saturada, l'activitat política influeix directament en el desenvolupament de la vida de cadascú, ja sigui en un àmbit social o particular: es promou també, doncs, una educació de qualitat (ODS 4).

En el marc teòric d'aquest treball es parafraseja Holly (2008) en dir que la qualitat de la comunicació pública és un indicador del valor i de la bona salut de la democràcia. I acceptar la derrota ja és, en si mateix, un símbol de maduresa democràtica. Les pàgines que segueixen pretenen identificar les característiques d'un gènere de la comunicació política amb el qual es coincideix cada vegada que hi ha eleccions, no pas poc freqüentment: poder-ne comprendre els objectius, els mecanismes, les estratègies i el funcionament permet a la ciutadania comptar amb les eines necessàries per a l'anàlisi d'aquests discursos i, per tant, prendre les decisions amb el coneixement necessari.

Fins fa pocs anys els discursos de derrota electoral només s'havien estudiat en casos dels Estats Units d'Amèrica i, en conseqüència, només des d'aquesta perspectiva. Canviar de sistema polític i estudiar els discursos fora de l'àmbit territorial en el qual hi havia més tradició respon també a la voluntat de crear noves línies de recerca menys centralitzades, més diversificades. Quan l'objectiu és compartit, com ara la feina en favor de la solidesa de les institucions i de l'educació de qualitat, l'estudi acadèmic hauria de poder-se fer sobre qualsevol escenari i des de qualsevol territori.

Sumari

1. Introducció.....	5
2. Objectius.....	7
3. Metodologia de treball.....	9
4. Marc teòric: estat de la qüestió.....	11
5. Conceptualització de la derrota.....	22
6. Anàlisi dels discursos.....	25
6.1. Derrota explícita.....	28
Joaquín Almunia, PSOE (març del 2000).....	28
Pablo Casado, PP (abril del 2019).....	31
6.2. Derrota matisada.....	34
Felipe González, PSOE (març de 1996).....	34
Pedro Sánchez, PSOE (juny del 2016).....	37
6.3. Victòria equívoca.....	40
Felipe González, PSOE (juny de 1993).....	40
Mariano Rajoy, PP (desembre del 2015).....	43
6.4. Derrota equívoca.....	45
José María Aznar, PP (juny de 1993).....	45
Mariano Rajoy, PP (març del 2008).....	48
7. Comparació de sistemes polítics.....	51
8. Conclusions.....	54
9. Bibliografia.....	59
ANNEXOS.....	61
Annex 1. Entrevistes a acadèmics.....	61
Annex 2. Transcripció dels discursos analitzats.....	70

1. Introducció

Aquesta recerca¹ s'emmarca dins de l'àmbit d'estudi de la Comunicació Política, i més concretament, en els discursos electorals. El fet que els discursos de derrota pronunciats a la nit electoral dels comicis comparteixin unes característiques que permeten tractar-los com a gènere discursiu fa susceptible d'interès una anàlisi comunicativa com la present; especialment si la investigació se centra en les eleccions generals a Espanya, un Estat en què el tracte sobre la qüestió és tot just incipient.

L'objectiu del treball és triple: 1) amb finalitat propedèutica, fer una aproximació acadèmica al concepte de derrota en el sistema polític espanyol, 2) analitzar una mostra de discursos electorals d'acord amb uns criteris prèviament establerts i 3) comparar els models de discursos de sistemes polítics presidencialistes i parlamentaris partint d'exemples estatunidencs i espanyols. Caldrà comprovar la hipòtesi que els trets d'ambdós models de discurs no s'emmotllen a conseqüència dels sistemes polítics en què s'articulen, però que, en formar part d'un mateix gènere discursiu per compartir un context democràtic, tenen algunes característiques comunes.

Amb la voluntat d'acomplir els objectius descrits, en les pàgines que segueixen es descriu la metodologia de treball de la recerca per passar a la revisió de l'estat de la qüestió, el marc teòric de la investigació. Posteriorment s'aborda la conceptualització de la derrota, un aspecte necessari en un sistema parlamentari si l'anàlisi dels discursos, apartat següent, vol ser lògica i amb sentit. Així doncs, després de l'anàlisi de vuit discursos pronunciats entre el 1993 i el 2019 per part de diversos candidats del Partido Popular i del Partido Socialista Obrero Español (d'ara endavant, PP i PSOE respectivament) es comparen els sistemes presidencialistes i parlamentaris prenent de referència els Estats Units d'Amèrica i

¹ La investigació, que es presenta com a treball final del grau en Comunicació i Indústries Culturals de la Universitat de Barcelona el juny del 2022, ha rebut el suport d'una beca de col·laboració del Ministeri d'Educació i Formació Professional d'Espanya amb el Departament de Filologia Hispànica, Teoria de la Literatura i Comunicació de la universitat esmentada. La concessió d'aquesta beca no hauria estat possible sense l'aval del Dr. Joan-Gabriel Burguera-Serra, mereixedor d'un agraïment sincer, que va confiar en l'autora del treball en plantejar-li aquest tema de recerca i en oferir-se a fer-ne la tutorització.

Espanya. A partir d'aquests tres punts centrals del treball s'extreuen unes conclusions que precedeixen la bibliografia utilitzada al llarg de la recerca. Per tancar el treball hi ha els annexos: el primer recull les entrevistes realitzades a polítics; el segon, les transcripcions dels discursos de derrota de la mostra.

2. Objectius

Els objectius d'aquest treball són, principalment, tres: el primer, una aproximació a la conceptualització de la derrota en el sistema polític espanyol; el segon, l'establiment de criteris per a la consegüent anàlisi de discursos considerats de derrota en eleccions generals espanyoles; el tercer i últim, la comparació entre els models de discurs de derrota estatunidenc i espanyol.

Pel que fa a la conceptualització de la derrota, s'imposa determinar què es pot considerar mostra d'anàlisi per a aquesta recerca. En un sistema polític presidencialista —com el dels Estats Units d'Amèrica o el de França— els conceptes de victòria i derrota, en unes eleccions generals, s'entenen de manera força clara perquè s'impliquen mútuament i són excloents l'un de l'altre. En la segona volta de les eleccions franceses només hi ha dos candidats: el que obté més vots guanyarà els comicis i presidirà el país; el que n'obtingui menys, haurà perdut les eleccions. A Espanya, però, el context polític és diferent: es tracta d'un sistema parlamentari en què els ciutadans no voten un president sinó una llista, i aquest escenari electoral fa que entrin en joc diversos partits polítics, la qual cosa deixa enrere el bipartidisme. No és evident que governi qui ha obtingut més vots, per exemple, i tampoc es dona per fet que tots aquells partits que no arriben a governar hagin «perdut» les eleccions. És a dir, que prèviament a estudiar els discursos de derrota electoral impera la necessitat de determinar com es defineix la derrota en el sistema polític espanyol.

Una vegada s'ha determinat què és la derrota i, per tant, quins discursos poden servir per a la recerca d'aquest treball, cal passar a un segon punt: l'establiment de criteris que puguin donar informació rellevant en aplicar-los als textos seleccionats. El context històric, l'estructura dels discursos, l'ordre d'expressió dels elements d'un missatge, l'escenificació del moment, etc.: és la suma de factors la que ens permet parlar del discurs de derrota com a gènere de la comunicació política i, per a l'anàlisi, doncs, és preferible tenir en compte la màxima diversitat de criteris possible. Fugint de l'àmbit exclusivament textual, aquestes pàgines contemplen l'àmbit dels continguts, el lingüístic i el performatiu.

De l'encreuament del primer i el segon objectiu en surt, gairebé inevitablement, el tercer: posar en contrast el model estatunidenc —exemple

paradigmàtic de sistema presidencialista— de discurs de derrota electoral amb el model espanyol. Un cop analitzats, la intenció és comparar-los per determinar si s'ajusten l'un a l'altre o si, per contra, divergeixen. I tant en un cas com en l'altre, desxifrar en quin grau s'assemblen o s'allunyen els dos esquemes. El context en què s'emmarquen els discursos de la nit electoral poden semblar, superficialment, semblants, però que els sistemes polítics variïn segons el país permet posar en dubte fins a quin punt es pot extrapolar un model aparentment universal. La base teòrica dels discursos de derrota electoral prové del «concession speech», estudiat als Estats Units amb exemples nacionals, però en aquest treball es defensa la hipòtesi de la probabilitat d'haver d'identificar un patró nou que sigui vàlid en escenaris no presidencialistes com l'espanyol.

3. Metodologia de treball

Quant a la conceptualització de la derrota, la dispersió de criteris davant d'un concepte poc evident en un sistema polític com l'espanyol —tal com s'ha descrit— demana recórrer als acadèmics de l'àmbit de la politologia. Entre la filosofia i la política, aquesta dissecció de sentit s'escapa del domini propi de la comunicació. El mètode Delphi permet que, mitjançant entrevistes estructurades a un grup reduït d'experts, es puguin extreure informacions força aproximades per donar resposta a la qüestió plantejada: què vol dir perdre unes eleccions en sistemes parlamentaris.

Es van definir quatre preguntes que, de manera oral o escrita, van respondre la Dra. Berta Barbet, el Dr. Oriol Bartomeus, el Dr. Ignacio Lago, el Dr. Jordi Matas i la Dra. Anna Maria Palau.² Tots cinc politòlegs van respondre quatre preguntes que abordaven aspectes diversos a l'entorn de la derrota:

1. En un escenari electoral de sistema parlamentari en què no s'ha donat un cas de majoria absoluta, es pot parlar de partits polítics guanyadors i perdedors? Quins factors influeixen en la concepció de les etiquetes de «victòria» i de «derrota»?
2. Quina importància tenen les possibilitats de formar govern a l'hora d'atribuir una victòria electoral?
3. Fins a quin punt la premsa pot influir en la percepció de la magnitud d'una «victòria» o d'una «derrota» electoral? I en les expectatives prèvies de resultats?
4. Es poden establir semblances de discurs entre els partits polítics no majoritaris de sistemes presidencialistes com l'estatunidenc i els de sistemes parlamentaris com l'espanyol?

Passant al punt central de la recerca, els discursos de la mostra que s'han localitzat³ i transcrit⁴ prèviament s'estudien de manera quantitativa en algun punt,

² Les entrevistes transcrites es recullen en el segon annex d'aquest treball.

³ La gravació d'alguns dels discursos de la mostra han estat localitzats a través dels serveis a la carta de canals de televisió nacionals i autonòmics (principalment TVE i TV3); d'altres gravacions, més antigues, van ser obtingudes gràcies a la col·laboració de l'àrea de Difusió, Préstec i Conservació del Fons Documental de RTVE.

⁴ Els discursos transcrits es recullen en el primer annex d'aquest treball.

però s'examinen sobretot a partir d'una anàlisi qualitativa. Més enllà del context polític —la importància del qual han apuntat i constatat investigadors com Willyard i Ritter (2005) o Howell (2011)—, la divisió, la descripció i la síntesi de les parts dels discursos és fruit d'una anàlisi de continguts, tal com fan gairebé tots els referents que han estudiat el discurs de derrota electoral. Aquests aspectes es complementen amb la perspectiva formal del discurs a partir de criteris lingüístics —l'autogrup i l'alteritat, per exemple, de què parla Burguera-Serra (2021)—, que al seu torn s'afegeixen als aspectes performatius a contemplar, inspirats majoritàriament en l'extens llistat que proposen Albarrán Orte i Camacho Marente (2014): la durada, la posada en escena (acompanyament, indumentària, espai, elements de fons, etc.) i el context públic (públic majoritari, banderes, crits i consignes, etc.).

En la comparació d'esquemes entre el nord-americà i l'espanyol s'ha fet servir el programari d'anàlisi ATLAS.ti, que permet extreure informació quantitativa a partir d'una anàlisi qualitativa que el mateix programa facilita. A partir de la transcripció dels discursos de les eleccions generals a Espanya des de 1979, s'han proposat etiquetes que s'emmarquen en categories que permeten la síntesi del discurs en punts de confluència del missatge. En el cas dels Estats Units, s'ha partit del model que havien conclòs Ritter i Howell (2001).

4. Marc teòric: estat de la qüestió

Els discursos de victòria i derrota electorals tanquen les campanyes en què s'emmarquen esbossant l'escenari polític a curt i mitjà termini: quins trets tindrà la legislatura que comença; com serà, si escau, la transició de poder; quines combinacions aritmètiques es derivaran de la realitat parlamentària; quina actitud caldrà prendre davant l'adversari, etc. Aquests discursos, que tanquen el cicle electoral i que normalment són pronunciats en conèixer dades prou fiables dels resultats dels comicis, s'han estudiat de manera incipient des dels anys vuitanta com a gènere discursiu específic en el marc de la comunicació política, principalment en el context nord-americà.

Weaver (1982) va iniciar l'estudi d'aquests discursos més enllà del seu component retòric, i des de la perspectiva de gènere discursiu els va identificar com a «ritual recíproc», en la mesura que resulten inseparables l'un de l'altre —el de victòria i el de derrota—. En el context polític estatunidenc i d'acord amb el seu sistema electoral, la victòria i la derrota són mútuament excloents. A partir de l'anàlisi dels discursos pronunciats en les nits electorals entre 1952 i 1976, la investigadora assenyalava una sèrie de convencions de procediment: 1) el candidat perdedor ha de reconèixer la derrota abans que el candidat guanyador proclami la victòria; 2) la resposta a la derrota del candidat perdedor anticipa com serà el discurs de victòria, atès que les declaracions del segon discurs han de respondre amb coherència a les de l'homòleg del primer; 3) el candidat perdedor apareix públicament envoltat de la família i terceres persones que li han donat suport durant la campanya, mentre que el guanyador també apareix públicament, però no necessàriament acompanyat de la família ni tan sols de *supporters*.

Weaver també feia una observació que avui en dia ha quedat obsoleta però que val la pena tenir en compte per la possibilitat d'haver-se traslladat de manera similar en altres contextos (en determinades xarxes socials, per exemple): el telegrama personal que el perdedor enviava al guanyador, que fins i tot en alguns casos havia substituït el mateix discurs de concessió⁵ i havia assumit el paper de

⁵ En anglès es fa servir el terme «concession speech» de manera unificada en fer referència al discurs de derrota.

referent a partir del qual «respondre» amb el discurs de victòria, era un component essencial de la situació.

Quant als blocs de contingut identificats, els agraïments i la crida a la unitat nacional eren temes de presència recurrent tant en el discurs del candidat guanyador com en el del derrotat. I, tot seguit, mentre el perdedor donava suport públicament al nou president, el guanyador assumia amb humilitat el càrrec que ocuparia i es comprometia a esmerçar-hi tots els esforços possibles. L'autora constatava també que el trencament d'aquestes convencions preestablertes generava un cert ressò mediàtic, una observació repetida en altres estudis que posteriors com ara el de Corcoran (1994). Aquesta idea, reforçant la vinculació entre els discursos i la transició de poder, s'ha pogut comprovar recentment amb Donald Trump. L'expresident republicà dels Estats Units no va accedir a pronunciar el discurs de derrota després de les eleccions del novembre del 2020.

A partir de la base establerta per Weaver, algunes de les investigacions publicades posteriorment feien referència a l'establiment d'un esquema de convencions dels discursos. El més destacat és el de Corcoran (1994), que es va centrar de manera exclusiva en els de derrota prenent de mostra d'anàlisi els discursos pronunciats entre 1952 i 1992, també als Estats Units. La pauta observada per l'autor responia, en aquest ordre, a l'esquema següent: 1) declaració del guanyador i acceptació del resultat electoral, 2) crida a donar suport al guanyador, 3) reconeixement a la democràcia i 4) crida a continuar la lluita.

L'autor explicava que, tot i que pugui semblar que les paraules *concession*, *concede*, *defeat* o *loss* estan «prohibides» per al candidat perdedor, que no les diu gairebé mai, hi ha un fil emocional en la majoria de discursos: «the simple concession speech involves complex spiritual concerns: catharsis, confession, and forgiveness» (Corcoran, 1994, p. 128). I és que, de fet, Corcoran mateix comparava els discursos de derrota —la representació retòrica del fracàs en la narració democràtica— amb una espècie de sacrifici ritual en què la tragèdia individual atorga legitimitat.

A més a més del contingut retòric, com en el precedent de Weaver, també s'identificaven alguns patrons formals en els discursos: l'exigència del reconeixement de la derrota per part dels mitjans de comunicació —amb discursos breus i formals—, la derrota transformada en honor a través del discurs de

concessió i, com a contrapartida justa, el reconeixement cortès del perdedor com a candidat a l'altura de les circumstàncies en el discurs-epíleg del candidat guanyador.

Alguns anys després, Ritter i Howell (2001) van prendre el patró de Corcoran per ampliar-lo i poder-lo aplicar tant als discursos de derrota com als de victòria. L'esquema, de manera resumida, quedava així:

1. Declaració formal de la derrota o la victòria
2. Crida a la unitat nacional
3. Reconeixement a la democràcia estatunidenca
4. Reafirmació de la campanya del candidat
5. Assumpció del (nou) rol del candidat
6. Agraïment pels suports rebuts

Ritter i Howell es mantenien en l'àmbit nord-americà i se centraven específicament en les eleccions entre el demòcrata Al Gore i el republicà George W. Bush l'any 2000, context en què els discursos de derrota i victòria es van pronunciar cinc setmanes després de la data electoral, atesa l'excepcionalitat del recompte dels resultats. Els investigadors avançaven que els tres primers punts de l'esquema eren primordials en tots els discursos però que, pel que fa als últims tres, hi podia haver certs reajustaments. És prou interessant subratllar que, fins i tot en circumstàncies tan poc convencionals com ho van ser les de Gore i Bush, els dos candidats van complir el ritual retòric per donar la campanya per concloua.

Seguint la línia temporal, Willyard i Ritter (2005) agafaren el cas d'estudi de les eleccions del 2004 als Estats Units —amb el demòcrata John Kerry i el republicà George W. Bush com a candidats a la presidència de la Casa Blanca— per entrar en les relacions entre els discursos dels candidats a president, però també a vicepresident, dels dos partits principals dels Estats Units. Això va donar una volta més a la reciprocitat d'aquest tipus de discursos. La seva recerca és una de les primeres a assenyalar que, més enllà de l'esquema dels discursos de les nits electorals com a gènere, per a una anàlisi més exhaustiva caldria tenir en compte també altres factors que poden ser fortament determinants: bàsicament l'orador i el context de cada discurs.

Algunes incongruències temporals, d'actitud i de contingut entre els candidats a president i a vicepresident del mateix partit polític van permetre a

Willyard i Ritter arribar a la conclusió de la qual més endavant partiria Howell (2011). En aquest estudi l'anàlisi dels discursos feia referència a tres aspectes concrets del context electoral del 2008, també als Estats Units: la raça, el gènere i l'edat.⁶ Tal com es pot intuir, aquests tres components van fer especial aquella campanya electoral que va concloure amb la victòria i la proclamació d'un president negre per primera vegada en la història del país (el demòcrata Barack Obama) i que, malgrat complir els punts de l'esquema de Ritter i Howell, va evidenciar la influència del context polític en el contingut dels discursos tant de victòria com de derrota. De fet, la qüestió de la raça va ser un tema reiterat en el notable discurs de derrota del candidat republicà, John McCain, que reconeixia públicament la importància que tenia aquella victòria en el context en què es produïa.⁷

L'anàlisi dels discursos de victòria i de derrota de la nit electoral, malgrat ser un tema d'estudi força recent en comparació amb altres camps de la comunicació política, ha ampliat l'àmbit geogràfic d'investigació en la darrera dècada. Dins del context espanyol, Albarrán Orte i Camacho Marente (2014) van fer un estudi exhaustiu sobre quina reacció provoquen els resultats electorals en els candidats que han participat en les eleccions, com es postulen els candidats protagonistes en la nit de la victòria i de la derrota, de quina manera s'articula el missatge que es vol donar, què es comunica amb allò que s'explica lingüísticament i què ens diu allò que no es narra de forma explícita.

Assenyalant altra vegada la importància del context, i sobretot dels models mentals de la recepció, Albarrán Orte i Camacho Marente són dels primers a tenir en compte, fora de l'àmbit únicament nord-americà, tant aspectes textuals com no textuals (les expressions facials i corporals, la relació amb el públic entesa de

⁶ En Howell (2011) la qüestió del gènere es té en compte perquè el treball inclou també discursos de Sarah Palin com a candidata republicana a la vicepresidència en les eleccions del 2008.

⁷ Citació d'un fragment breu a tall d'exemple:

This is an historic election, and I recognize the special significance it has for African-Americans and for the special pride that must be theirs tonight. I've always believed that America offers opportunities to all who have the industry and will to seize it. Senator Obama believes that, too. But we both recognize that though we have come a long way from the old injustices that once stained our nation's reputation and denied some Americans the full blessings of American citizenship, the memory of them still had the power to wound.

manera àmplia i els aspectes formals que envolten el temps i l'espai de cada discurs). A més de l'anàlisi qualitativa, però, els autors també en proposaven una de quantitativa que es fixava en gairebé quaranta elements: el tipus d'eleccions, la data dels comicis, el sexe del candidat, la vestimenta, les persones presents en el recinte des d'on es pronuncia el discurs, el nombre d'al·lusions al candidat contrari, el tema de la campanya, el nombre d'interrupcions per aplaudiments, la durada del discurs, etc.

Ampliant l'enfocament dels discursos de victòria i de derrota com a gènere, després de l'anàlisi de discursos fets a Espanya entre el 2004 i el 2012 en la nit electoral de comicis generals —i en alguns casos, autonòmics— es conclouïa que:

- En tots els discursos de les nits electorals solen haver-hi recursos no pertinents en la situació en la qual es produeixen (gestos inadequats, selecció errònia de l'entorn en què es fa la compareixença, etc.).
- No hi ha una relació directa entre l'execució dels discursos i les formacions polítiques a les quals representen, sinó que la interpretació discursiva està més supeditada al candidat que al partit polític de què forma part.
- Els plantejaments ambigus, indefinits i sense aportacions ideològiques són la tònica predominant en els discursos de les nits electorals tant en vencedors com en derrotats: el text no sol fer cap aportació ideològica.⁸

Però com a cloenda de la investigació, Albarrán Orte i Camacho Marente (2014, p. 232-235) elaboraven un decàleg dels discursos postelectorals que incloïa:

1. L'elecció de la localització amb un públic controlat
2. La indumentària
3. El control de l'aparició d'actors secundaris
4. Una durada màxima del discurs de cinc minuts
5. Parlar, generalment, en primera persona del plural
6. L'admissió dels resultats: tractar la victòria i la derrota com a tals
7. Anomenar l'adversari i la resta de formacions polítiques
8. Agrair als votants i a la resta de ciutadans l'haver participat en les eleccions
9. Apel·lar als sentiments en clau interna i externa
10. Marcar objectius de futur

⁸ Aquesta conclusió es posa en dubte en el treball de Burguera-Serra (2021).

Tornant als Estats Units, context per excel·lència d'aquest tema, Neville-Shepard (2014) feia un acostament diferent als discursos de concessió anant més enllà dels dos partits majoritaris. L'article exposava que els candidats presidencials dels anomenats «tercers partits» tenien unes normes retòriques pròpies quant al discurs de derrota —si és que el podem considerar veritablement com a «discurs de derrota», una qüestió que genera debat i que es tractarà en l'apartat de conceptualització de la derrota del present treball—, un esquema que varia respecte als patrons generals perquè, com a partits polítics *outsiders*, tenen reptes diferents. Aquests objectius alternatius, amb la pròpia convicció i el reconeixement previ que no s'arribarà a la Casa Blanca, ens acosta al sistema parlamentari espanyol.

Neville-Shepard sintetitzava en el següent paràgraf les característiques causals d'aquest discursos que se surten de la tònica (2014, p. 228):

I have argued throughout this article that third party presidential candidates end the campaign by violating public expectations of political discourse. Facing various barriers to their electoral success, including poor campaign financing, restrictive ballot access laws, exclusion from debates, and a belief that supporting their candidacy would be a wasted vote, third party candidates resort to an unconventional rhetorical practice to raise awareness about the issues they support and to encourage supporters and sympathizers to continue the fight. They deny failure and reject the opportunity for a graceful exit. Depicting their opponents in polarizing fashion, their concessions take the tone of a negative attack ad.

Amb l'anàlisi de tres casos d'estudi d'anys diferents (un candidat independent, un segon del partit verd i un tercer del partit llibertari), l'investigador aconseguia fixar cinc trets distintius de contingut dels discursos en candidats de partits no majoritaris:

1. S'agraeixen els suports rebuts reconeixent els sacrificis de familiars, amics, col·laboradors, activistes, contribuents, etc. (Aquest punt és l'únic que coincideix els discursos de derrota dels partits majoritaris.)
2. S'assumeixen els resultats electorals acompanyats d'una reconversió que emmarca la campanya com a victoriosa. De fet, la derrota és ignorada sovint, sobretot perquè ja era òbvia amb antelació.

3. Es culpa el sistema binari de partits i els mitjans de comunicació, tot i emmarcar la derrota com a èxit.
4. Es fa una crida als simpatitzants a continuar la lluita sense demanar la unitat amb el candidat guanyador de les eleccions.
5. L'estil retòric es caracteritza per la polarització i la tendència a l'espectacle públic amb l'objectiu de cridar l'atenció dels mitjans de comunicació i de la població desencantada amb el sistema binari de partits.

El 2015 Mirer i Bode van publicar un article que, més enllà del contingut, és útil per calibrar fins on arriba actualment el ritual dels discursos de la nit electoral i, com a derivació, també l'anàlisi. Aquests dos autors van estudiar com es traslladava el discurs de derrota, en gran mesura impulsat per la televisió, a les xarxes socials. Ho feien a través d'una mostra de tuits de dos-cents perfils de candidats al Congrés i al Senat durant les eleccions de meitat de període —les «midterm elections»— del 2010. La conclusió es resumeix en el fet que, mentre que els candidats sí que fan referència a alguns dels temes tradicionals del discurs de derrota, les regles procedimentals de què parlava Weaver el 1982 han migrat al món digital amb modificacions importants: ja no hi ha un ordre determinat que marqui al candidat guanyador i al perdedor quan han de parlar, els indicadors de la importància que es dona als temes han variat, etc. Mirer i Bode (2015, p. 464) conclouen que les convencions que es mantenen a Twitter són les marcades en negreta en la taula que segueix, titulada pels autors «Conventions of concession expressed on Twitter»:

Type of Convention	Expressions
Substantive themes	<ul style="list-style-type: none"> • Declares result formally • Calls for unity • Tribute to democracy • Affirmation of campaign • Acknowledgement of role transformation • Thanking supporters
Procedural steps	<ul style="list-style-type: none"> • Loser concedes first • Candidates acknowledge concession publicly • Loser waits until after polls have closed to concede

Des de la perspectiva digital i en línia de la comunicació política s'obren escenaris que, pel que fa als discursos de victòria i de derrota, no s'havien tractat

abans. Si bé és cert que han passat deu anys, pot ser interessant tenir informacions com la que recullen alguns investigadors: els usuaris de Twitter l'any 2010 equivalien a un 6% de la població dels Estats Units i tendien a haver rebut una educació superior, la qual cosa els predisposava a votar (Smith i Rainie, 2010); els membres i candidats del Partit Republicà tenien més tendència a tenir Twitter que els del Partit Demòcrata (Williams i Gulati, 2010); quant a la reafirmació de la campanya, els perdedors ho feien més que els guanyadors però, a diferència del que s'apuntava en un context analògic, a les xarxes socials no hi havia diferències notables entre aquells que havien perdut per poca diferència i els que ho havien fet per un marge més elevat.

Al seu torn, Myers Gallardo (2018) sortia del marc estatunidenc i se situava en l'escenari compartit per diferents països de l'Amèrica Llatina se centrava específicament en els discursos de derrota. L'investigador apuntava que el fet que els perdedors acceptin la derrota electoral era el cas més freqüent entre els discursos analitzats, sempre sota la condició de tenir veu com a oposició, i que la mateixa acceptació de la derrota és un dels factors més decisius en l'estabilitat del sistema polític i també democràtic d'un país.

D'aquest estudi destaquem que, d'acord amb la pregunta de recerca —com reaccionen els candidats davant d'una derrota electoral i quin curs d'acció prenen a través del contingut del seu discurs—, s'estableix un model de categorització amb dues variables que es desglossen: el consentiment (acceptació o rebuig) i la resposta (que pot tenir un to institucional o desafiant). En combinar aquestes dimensions, Myers Gallardo conforma un model de matriu dels tipus de candidat perdedor: madur, deslleial, moderat i radical.

En aquest punt fem un breu incís per incloure l'observació sobre la diferència de models entre el nord-americà (presidencialista, dos partits majoritaris), amb l'apel·lació a la unitat com a punt indispensable dels discursos de la nit electoral, i el d'un sistema com l'espanyol (parlamentari, diversos partits amb representació política), amb la figura del cap de l'oposició reconeguda. No és que el segon esquema invalidi directament la premissa de la voluntat i l'expressió d'unitat amb el guanyador, però la concepció de col·laboració i suport s'entén diferent ja des del principi.

És convenient destacar, seguint la cronologia, l'aportació d'Adedara (2018). Aquest investigador també deixava de banda els Estats Units per situar-se en una democràcia amb menys de dues dècades de vida: la de Nigèria. A través de l'anàlisi crítica del discurs se cenyeix en el discurs de derrota que Kayode Fayemi va fer després de les eleccions del juny del 2014. A part d'examinar l'estructura del text i els actors que hi apareixen mencionats o que hi estan implicats, Adedara feia una anàlisi lingüística de la dixi i de la incertesa epistèmica en el discurs de Fayemi.

De fet, partint de la base que «rarely in the Nigerian case do we find 'defeated'/defeated politicians accepting their 'loss'/loss and congratulating the 'winner'/winner while promising to offer support to the incoming government» (Adedara, 2018, p. 463), l'autor parafrasejava Holly (2008) defensant que la qualitat de la comunicació pública és un indicador del valor de la democràcia. Per aquest motiu Adedara conclou que Fayemi, amb un discurs de derrota híbrid entre informatiu i promocional —aquesta segona característica, vinculada al concepte de «capital polític», identificada a través de referències lèxiques al candidat de l'oposició i amb estratègies de predicació—, inicia una tradició de concessió honorable de la derrota al territori.

Recentment, Catlla (2020) ha parlat dels discursos de derrota electoral en la segona volta dels comicis francesos, en la qual només queden dos candidats; ens allunyem dels Estats Units però retornem a la victòria i la derrota que s'exclouen mútuament. L'investigador parteix de l'anàlisi de les emocions que es poden identificar en els discursos (tant de manera qualitativa com quantitativa), on també entren els mitjans de comunicació, per acabar definint tres marcs històrics diferents en la França de les darreres dècades:

1. Ascetisme emocional (1965-1974) → discurs curt i concís llegit que s'adreça als periodistes reunits en una sala. Només les paraules són importants per al missatge i, per tant, no hi ha emocions identificables.
2. Exemplaritat emocional (1981-1988) → discurs fet a càmera que s'adreça als teleespectadors. L'enquadrament i la posada en escena, normalment institucionals, estan pensades i les emocions, ja siguin reals o fingides, són visibles.
3. Esdeveniment emocional (1995-2017) → discurs d'estil directe i proper, adreçat als simpatitzants presents. Hi ha semblança amb un míting i la

producció es pensa per a la televisió. S'expressen les emocions dels candidats amb la voluntat que el públic també ho faci, que les expressi.

L'estudi longitudinal de l'autor també se sosté sobre una anàlisi textual centrada en les emocions: una part del discurs es dedica a respondre als rituals (agraïments, anunci dels resultats, felicitació al vencedor), una altra part del discurs parla de la fase precedent a les eleccions en si mateixes (campanya electoral, mandat anterior) i un tercer espai es dedica al rol passat, present i futur del candidat.

Pel que fa a les emocions que l'orador vol provocar al públic amb el discurs, Catlla distingeix un patró que varia segons el posicionament en l'eix ideològic del partit al qual es representa com a candidat a la presidència. Els candidats d'esquerra solen fer un discurs mirant cap a una possible victòria futura, activant l'esperança i l'entusiasme del públic. Els candidats de dreta i d'extrema dreta, en canvi, opten per identificar-se amb el patriotisme relacionant directament l'adversari com a amenaça i intentant activar la por i la còlera dels oients.

Els investigadors Osisanwo i Chinaguh (2020) es fixen en els discursos de derrota com a gènere i a partir de la selecció de textos pronunciats, de nou, en nits electorals als Estats Units, però també a Nigèria. Els autors desgranen l'estructura dels discursos en nou temes, tot i que aquests no deixen de ser una ampliació detallada dels del marc nord-americà publicats prèviament per altres autors ja mencionats: 1) agraiements, 2) concessió, 3) bons desitjos, 4) parlar de la derrota, 5) «tancament de files», 6) reconeixement i predisposició al sistema democràtic, 7) emmarcament, 8) crida a seguir la lluita i 9) benedicció final. Els autors també fan una anàlisi lingüística detallada sobre les funcions i els actes de parla predominants en els discursos.

Si bé és cert que aquest esquema estructura l'article, els autors també parlen clarament del *framing*, utilitzat amb l'objectiu de disminuir la sensació de derrota posant l'accent en esdeveniments polítics més positius. La tesi que defensen, doncs, passa pel fet que els discursos de derrota no només tanquen les campanyes i els processos electorals, sinó que suposen una oportunitat de transformació de la narrativa de la derrota i la identitat de perdedor cap a la de polític demòcrata amb possibilitats en unes eleccions futures.

També Burguera-Serra (2021) parla des d'aquesta perspectiva, de la determinació de la valoració d'uns resultats a partir d'un marc que els mateixos partits polítics, si han estat hàbils, han pogut establir amb la difusió d'un relat propi —teoria del *framing*, ja esmentada més amunt—. Parant especial atenció als discursos de derrota, Burguera-Serra remarca algunes característiques que són extrapolables als de victòria: es tracta d'intervencions que es poden planificar, són discursos reactius i performatius, i solen ser extractats en termes mediàtics. Els discursos que s'analitzen en aquest treball són de les eleccions municipals del 2019 a Madrid i Barcelona i, calibrant el grau d'adaptació als esquemes proposats per Corcoran primer i per Ritter i Howell després, Burguera-Serra arriba a la conclusió que els casos espanyols estudiats no s'hi ajusten.

5. Conceptualització de la derrota

Les diferències entre un sistema polític presidencialista i un de parlamentari, tal com s'ha apuntat, no permeten que el concepte de derrota s'entengui de la mateixa manera en ambdós escenaris. En el cas parlamentari, la victòria i la derrota no són conceptes ni únics ni excloents (malgrat que Espanya hagi estat immersa durant dècades en un model pràcticament bipartidista). Per tant, hi ha d'haver derivacions del concepte de derrota, que és el que es pretén estudiar en aquestes pàgines.

Seguint el mètode Delphi, es van entrevistar cinc politòlegs que, amb les respostes a les quatre preguntes esmentades, van argumentar les seves visions al voltant de què vol dir perdre en eleccions de sistemes parlamentaris. A partir del contrast entre unes i altres visions, es pot arribar a establir uns criteris, que es defineixen a continuació i que categoritzen la derrota en divisions.

Els dos criteris principals a l'hora de determinar victòries i derrotes electorals són 1) millorar o empitjorar els resultats —tenint en compte els vots absoluts i la seva traducció en escons— de les últimes eleccions i 2) millorar o empitjorar a partir de les expectatives demoscòpiques per a les eleccions presents. De l'encreuament d'aquestes dues variables en sorgeixen quatre categories, simètriques, per a la victòria i la derrota:

- Victòria explícita → es milloren tant els resultats de les darreres eleccions com les expectatives segons les enquestes de vot.
- Victòria matisada → es milloren els resultats de les darreres eleccions, però no s'arriba a les expectatives que pronosticaven les enquestes de vot.
- Derrota matisada → s'empitjoren els resultats de les darreres eleccions però se superen les expectatives que pronosticaven les enquestes de vot.
- Derrota explícita → s'empitjoren tant els resultats de les darreres eleccions com les expectatives segons les enquestes de vot.

Més enllà dels dos criteris bàsics, és fonamental tenir en compte si el partit en què es posa el punt de mira té opcions a governar o si, per contra, no en té. Es tracta d'un aspecte que pren sentit només en un sistema parlamentari. Si per la perspectiva històrica o per la predicció de vot, es tenen possibilitats de governar, acabar-ho fent o no serà decisiu. En el cas que no es pugui aspirar a formar govern (o a formar part d'un possible govern de coalició), una part de l'èxit es decidirà en

funció de l'escenari postelectoral: si s'aconsegueix o no ser influent. Per tant, afegim dues categories paral·leles més —que, al seu torn, es desdoblen segons si hi ha opció a governar o no— al llistat:

- Els partits amb opció a governar tenen possibilitats reals de fer-ho en l'escenari postelectoral → victòria.
- Els partits amb opció a governar no tenen possibilitats reals de fer-ho en l'escenari postelectoral → derrota.
- Els partits sense opció a governar tindran influència en l'escenari postelectoral → victòria.
- Els partits sense opció a governar no tindran influència en l'escenari postelectoral → derrota.

El resum d'opcions, si unifiquem les categories de «victòria» i «derrota» definides en l'últim criteri mencionat,⁹ queda descrit en sis categories que segueixen un esquema continu que es mou entre els extrems de victòria i derrota explícita:

1. Victòria explícita → es milloren tant els resultats de les darreres eleccions com les expectatives segons les enquestes de vot i es tenen possibilitats de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral.
2. Victòria matisada → es milloren els resultats de les darreres eleccions i es tindran opcions de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral, però no s'arriba a les expectatives generades per les enquestes.
3. Derrota equívoca → independentment de l'ascens o del descens pel que fa a les expectatives generades per les enquestes, es milloren els resultats de les darreres eleccions, però no es podrà governar o no se serà influent.
4. Victòria equívoca → independentment de l'ascens o del descens pel que fa a les expectatives generades per les enquestes, s'empitjoren els resultats de les darreres eleccions, però es podrà governar o se serà influent.

⁹ D'acord amb les respostes dels acadèmics, es prioritzen les possibilitats de governar o de ser influent per part dels partits polítics a l'hora d'etiquetar amb «victòria» o «derrota» uns resultats electorals. Aquesta premissa preval sobre l'igualment criteri de millorar o empitjorar les expectatives creades per la demoscòpia, atès que l'alteració d'aquestes estarà supeditada al fet que s'acabi governant o que se sigui influent. Raó per la qual l'ordre de l'esquema continu segueix aquesta lògica.

5. Derrota matisada → s'empitjoren els resultats de les darreres eleccions i no es tindran opcions de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral, però se superen les expectatives generades per les enquestes.
6. Derrota explícita → s'empitjoren tant els resultats de les darreres eleccions com les expectatives segons les enquestes de vot i no es tenen possibilitats de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral.

Taula 1. Categories de victòria i derrota segons els criteris establerts

Criteri 1	Criteri 2	Criteri 3	Categoria
Resultats de les darreres eleccions	Expectatives segons les enquestes de vot	Possibilitats de governar / ser influent	
Millora	Millora	Sí	Victòria explícita
Millora	Millora	No	Derrota equívoca
Millora	Descens	Sí	Victòria matisada
Millora	Descens	No	Derrota equívoca
Descens	Millora	Sí	Victòria equívoca
Descens	Millora	No	Derrota matisada
Descens	Descens	Sí	Victòria equívoca
Descens	Descens	No	Derrota explícita

Taula 2. Resum de les categories de victòria i derrota segons els criteris establerts

Criteri 1	Criteri 2	Criteri 3	Categoria	
Resultats de les darreres eleccions	Expectatives segons les enquestes de vot	Possibilitats de governar / ser influent		
Millora	Millora	Sí	Victòria explícita	1
Millora	Descens	Sí	Victòria matisada	2
Millora	-	No	Derrota equívoca	3
Descens	-	Sí	Victòria equívoca	4
Descens	Millora	No	Derrota matisada	5
Descens	Descens	No	Derrota explícita	6

6. Anàlisi dels discursos

Amb l'objectiu de fer una anàlisi que valori el discurs en tant que part d'un gènere discursiu i no només com a text, s'han tingut en compte informacions contextuals, el contingut del discurs, elements lingüístics i aspectes performatius. Les quatre línies d'anàlisi es complementen i completen a l'hora d'entendre un discurs com a unitat.

Pel que fa a la branca lingüística, l'anàlisi podria ser més profunda i complexa (se'n podria estudiar específicament la sintaxi, la pragmàtica, el lèxic, etc.). En aquest treball, però, s'estudia la dixi dels discursos —dins del nivell lèxic—: les persones o circumstàncies en què es produeix l'enunciació. Si es parla en primera persona del singular o del plural, qui assumeix l'alteritat o el pes de la tercera persona, entre altres aspectes, ajuden a comprendre la concepció amb la qual es vol emmarcar la derrota en cada discurs.

En aquest apartat s'han analitzat dos discursos de cada categoria en què es podien localitzar elements de derrota: *derrota explícita*, *derrota matisada*, *victòria equívoca* i *derrota equívoca*. S'han escollit vuit discursos que complien els criteris descrits més amunt i s'ha optat per seleccionar els més paradigmàtics. L'arc temporal que acaba resseguint la mostra d'estudi s'estén entre el juny de 1993 i l'abril del 2019 i recull discursos pronunciats per Felipe González (PSOE), Joaquín Almunia (PSOE) i Pedro Sánchez (PSOE) i José María Aznar (PP), Mariano Rajoy (PP) i Pablo Casado (PP).

A continuació es recullen en una taula algunes informacions de situació des de les eleccions del març de 1979, poc després del final de la dictadura de Francisco Franco, fins als comicis del novembre del 2019. En la taula s'apunten la data de les eleccions, els resultats dels primers partits en escons, si era o no un escenari de majoria absoluta, el candidat de les dues formacions polítiques amb més diputats aconseguits i el nom de qui esdevindria president.

Taula 3. Eleccions generals d'Espanya (Congrés dels diputats, 350 escons)

Data de les eleccions	Resultats (en escons)	Majoria absoluta	Primer partit	Candidat del primer partit	Segon partit	Candidat del segon partit	President
1 de març de 1979	UCD ¹⁰ (168) PSOE (121)	No	UCD	Adolfo Suárez	PSOE	Felipe González	Adolfo Suárez
28 d'octubre de 1982	PSOE (202) AP-PDP (107)	Sí	PSOE	Felipe González	AP	Manuel Fraga Iribarne	Felipe González
22 de juny de 1986	PSOE (184) CP (105)	Sí	PSOE	Felipe González	CP	Manuel Fraga Iribarne	Felipe González
29 d'octubre de 1989	PSOE (175) PP (107)	No	PSOE	Felipe González	PP	José María Aznar	Felipe González
6 de juny de 1993	PSOE (159) PP (141)	No	PSOE	Felipe González	PP	José María Aznar	Felipe González
3 de març de 1996	PP (156) PSOE (141)	No	PP	José María Aznar	PSOE	Felipe González	José María Aznar
12 de març del 2000	PP (183) PSOE (125)	Sí	PP	José María Aznar	PSOE	Joaquín Almunia	José María Aznar
14 de març del 2004	PSOE (164) PP (148)	No	PSOE	José Luis Rodríguez Zapatero	PP	Mariano Rajoy	José Luis Rodríguez Zapatero

¹⁰ Llegendra de sigles de la columna «Resultats (en escons)». UCD: Unión de Centro Democrático, PSOE: Partido Socialista Obrero Español, AP-PDP: Alianza Popular i Partido Demócrata Popular, CP: Coalición Popular, PP: Partido Popular, Cs: Ciudadanos, UP: Unidos Podemos (el 2014 es funda el partit amb el nom de Podemos; el 2016, canvia a Unidos Podemos; el 2019, torna a canviar a Unidas Podemos).

9 de març del 2008	PSOE (169) PP (154)	No	PSOE	José Luis Rodríguez Zapatero	PP	Mariano Rajoy	José Luis Rodríguez Zapatero
20 de novembre del 2011	PP (186) PSOE (110)	Sí	PP	Mariano Rajoy	PSOE	Alfredo Pérez Rubalcaba	Mariano Rajoy
20 de desembre del 2015	PP (123) PSOE (90) Podemos (69) Cs (40)	No	PP	Mariano Rajoy	PSOE	Pedro Sánchez	[Mariano Rajoy]
26 de juny del 2016	PP (137) PSOE (85) UP (45) Cs (32)	No	PP	Mariano Rajoy	PSOE	Pedro Sánchez	Mariano Rajoy
28 d'abril del 2019	PSOE (123) PP (66) Cs (57) UP (42) Vox (24)	No	PSOE	Pedro Sánchez	PP	Pablo Casado	[Pedro Sánchez]
10 de novembre del 2019	PSOE (120) PP (89) Vox (52) UP (35)	No	PSOE	Pedro Sánchez	PP	Pablo Casado	Pedro Sánchez

6.1. Derrota explícita

- **Discurs de Joaquín Almunia, PSOE (març del 2000)**

Context polític i històric

El PP de José María Aznar governava Espanya des de les eleccions del 3 de març de 1996 i, quatre anys després, torna a guanyar els comicis. Aquesta vegada ho fa per majoria absoluta, una circumstància que les enquestes no havien previst. Són 183 escons l'any 2000, davant dels 156 de l'any 1996.

El candidat a la presidència del PSOE, Joaquín Almunia, dimiteix com a de Secretari General del partit en el discurs que s'analitza, càrrec que ocupava des de 1997. La davallada de l'esquerra no només es va notar al PSOE, que va perdre setze escons (i es va quedar amb 125), sinó també a Izquierda Unida, que en va perdre 13 (i, per tant, es va quedar amb només 8).

El PP presentava un programa de continuïtat amb el creixement econòmic del país que pretenia seguir amb les polítiques de reducció de l'atur. El PSOE l'acusava de no reinvertir aquesta millora econòmica en els serveis públics. El nou candidat d'IU, Francisco Frutos, va fer realitat l'acostament entre el partit que liderava i els socialistes amb un acord per compartir llistes al Senat en unes quantes províncies i la promesa de donar suport a Almunia en una possible investidura.

Com a fets previs, el 1997 un regidor del PP havia estat assassinat per ETA, la qual cosa va provocar un especial sentiment de rebuig cap al terrorisme i potser certa tendència a la defensa del partit que governava.¹¹ A més a més, el 1999 Espanya ingressava a la zona euro. En general, aquest fet i el que comportava es

¹¹ És possible que, en part, es donés l'efecte «tancament de files» (en anglès, *rally 'round the flag*). El politòleg John Mueller, l'any 1970, va ser el primer a estudiar-lo i anomenar-lo fixant-se en diversos exemples de la política nord-americana. Quan hi ha un enemic visible contra el qual combatre —en aquest cas, el terrorisme d'ETA—, els ciutadans tendeixen a ser més generosos a l'hora d'aprovar la gestió dels seus líders, atès que hi projecten el desig de victòria. Tot i que generalment l'efecte és poc durador i es produeix sobretot en els seguidors d'aquell partit, els conflictes bèl·lics i les tragèdies nacionals són els escenaris en què més es dona l'efecte (Arroyo, 2015).

valorava positivament. El 2002 es deixarà enrere la pesseta per unificar també la moneda.

Anàlisi de contingut

L'estructura del discurs, sintetitzada i simplificada, queda així:

1. Reconeixement del vencedor i felicitació explícita
2. Assumpció de la derrota
3. Valoració de la participació electoral
4. *Framing* de justificació
5. Agraïment als votants, militants i simpatitzants del partit
6. Esperança en el futur, també de governar
7. Assumpció del rol d'oposició
8. Posicionament: breu descripció de les intencions com a partit
9. Autocrítica de partit i dimissió del càrrec
10. Agraïment final

Anàlisi lingüística

AUTOGRUP

- Primera persona del singular: [candidat]¹²
«reconozco su triunfo, se lo he hecho llegar [a José María Aznar hace unos pocos minutos]» / «les agradezco su entrega, su trabajo y su colaboración»
- Primera persona del plural: los socialistas, [nosaltres]
«los socialistas no hemos sabido convencer a los españoles» / «para quienes creemos en el valor de la política» / «las orientaciones que de inmediato debemos adoptar a partir de ahora»
- Tercera persona: la izquierda, la izquierda española, todos los progresistas, Partido Socialista Obrero Español, millones de españoles y españolas, ellos, electorado de izquierdas, electorado progresista, militantes del Partido

¹² Allò escrit entre claudàtors indica un subjecte que s'ha sobreentès o, en l'exemplificació, una part de la frase que no il·lustra el que es vol remarcar.

Socialista, todos ellos, afiliados, simpatizantes, todos, Comisión Ejecutiva Federal, Comité Federal

«también es responsabilidad preferente de la izquierda incentivar la participación ciudadana» / «la izquierda española y todos los progresistas necesitan iniciar el siglo XXI con un nuevo proyecto» / «el Partido Socialista Obrero Español tiene que estar en condiciones de liderar este desafío» / «esos millones de españoles que nos han apoyado son hoy, siguen siendo hoy, la base [de nuestro compromiso con ellos]» / «[no hemos conseguido movilizar como queríamos] al electorado de izquierdas, al electorado progresista» / «a los militantes del Partido Socialista» / «todos ellos, los afiliados, los simpatizantes [...] todos son la esperanza de un futuro más igualitario» / «[mañana daré cuenta de esta dimisión irrevocable a la] Comisión Ejecutiva Federal y, en los próximos días, al Comité Federal»

ALTERITAT

Rival:

- Partido Popular, PP, partido vencedor

«el Partido Popular ha ganado las elecciones generales» / «cada una de las promesas que el PP ha ido desgranando» / «[felicitó] al partido vencedor»

- José María Aznar

«[reconozco su triunfo, se lo he hecho llegar] a José María Aznar»

- Tercera persona [oració d'antecedent lliure]

«quienes prefieren y fomentan el distanciamiento ciudadano respecto de la política»

General:

- Los resultados obtenidos [personificació]

«los resultados [que hemos obtenido en las elecciones de hoy] obligan, más que nunca, a agradecer el apoyo»

- Los españoles, todos y todas, todos los ciudadanos

«el apoyo mayoritario de los españoles» / «sociedad cohesionada en la que todos y todas dispongan de oportunidades» / «la base de nuestro compromiso [con ellos y] con todos los ciudadanos»

Anàlisi performativa

- Discurs llegit: sí
- Durada: 5 minuts
- Posada en escena
 - Espai obert o tancat: tancat (seu del carrer Ferraz, a Madrid)
 - Acompanyament: candidat sol
 - Indumentària: camisa amb americana i corbata granat
 - Elements de fons: logotip PSOE al faristol i darrere
- Context públic
 - Públic majoritari: sala plena de periodistes i militants del partit drets
- **Discurs de Pablo Casado, PP (abril del 2019)**

Context polític i històric

El juny del 2018 el socialista Pedro Sánchez va ser investit president del Govern després de la segona moció de censura a Mariano Rajoy, la primera amb èxit a Espanya (d'un total de cinc). El poder del PP passava per una crisi constitucional a causa de la qüestió independentista catalana, dels resultats que el partit havia obtingut a Catalunya —només van aconseguir quatre escons a les eleccions catalanes del novembre del 2017 que el mateix Govern central havia forçat amb l'aplicació de l'article 155 de la Constitució—, dels escàndols de corrupció, de les protestes de grups de jubilats que demanaven l'augment de les pensions, etc. Però el motiu principal de la moció de censura va ser l'anomenada trama Gürtel: l'existència d'un finançament il·legal del PP que l'Audiència Nacional va certificar el maig del 2018. Mariano Rajoy va renunciar com a líder del partit i Pablo Casado el va succeir en el càrrec.

Amb Sánchez com a president, el febrer del 2019 el Congrés va rebutjar els comptes generals del 2019, de manera que es van convocar eleccions anticipades. Les enquestes predeien un col·lapse del PP, i així va ser: els socialistes van tornar a guanyar les eleccions després de més de vuit anys, mentre que els populars van obtenir uns dels pitjors resultats de la història del partit. Casado va haver

d'afrontar una davallada a 66 escons venint dels 137 del 2016. D'aquest descens se'n beneficiarien Ciudadanos, que va passar de 32 parlamentaris el 2016 a 57, i Vox. L'extrema dreta, liderada per Santiago Abascal, entrava al Congrés espanyol, i ho feia amb la força d'obtenir 24 escons.¹³

L'escenari postelectoral tornava a requerir pactes polítics que, altra vegada, tampoc no es van aconseguir. El novembre del mateix any hi hauria una repetició electoral que perjudicaria l'esquerra: el PSOE i Podemos no van posar-se d'acord per formar govern —i el PP, Cs i Vox no arribaven, per nombre de diputats, a desbancar-los—. Els partits estatals d'esquerres es posarien d'acord després de les eleccions del novembre, però tots dos amb menys representació (dels 123 del PSOE, a 120; dels 42 de Podemos, a 35).

Anàlisi de contingut

L'estructura del discurs, sintetitzada i simplificada, queda així:

1. Agraïment als mitjans de comunicació per la cobertura periodística
2. Comentari personal
3. Assumpció del rol d'oposició
4. Agraïment als votants, afiliats, treballadors del partit, interventors, apoderats, direcció nacional, comitè executiu, tots els candidats, secretari general, director de campanya, regidors, diputats, senadors, eurodiputats
5. Felicitació al candidat i al partit guanyador
6. Assumpció explícita de la derrota
7. *Framing* de justificació
8. Valoració de la campanya electoral
9. Esperança en el futur [properes eleccions] amb crítica a tercers
10. Emplaçament a una anàlisi posterior, així com la resolució de preguntes
11. Agraïment final

Anàlisi lingüística

¹³ Una xifra que creixeria a més del doble (fins a 52, concretament) a les eleccions que se celebrarien el novembre del 2019.

AUTOGRUP

- Primera persona del singular: [candidat]

«soy especialista en bajar a esta sala en noches complicadas» / «yo soy una persona que no eludo las responsabilidades»

- Primera persona del plural: nosotros

«eso es lo que nosotros aspirábamos a hacer»

- Tercera persona: un gran partido, el Partido Popular, partido líder de la oposición, partido líder del centro-derecha, más de cuatro millones de españoles, votante de centro-derecha

«aquí está un gran partido» / «siguen confiando en el Partido Popular para, en este caso, después de esta noche, seguir siendo el partido líder de la oposición, el partido líder del centro-derecha» / «a esos más de cuatro millones de españoles que siguen confiando en el Partido Popular» / «[si nos unimos y hacemos una estrategia de campaña] en la que nuestro votante de centro-derecha se dé cuenta»

- Impersonal

«intentar mejorar aquello que no se haya hecho bien»

- Col·lectiu

[primer paràgraf] Votants, afiliats, treballadors del partit, interventors, apoderats, direcció nacional, comitè executiu, tots els candidats, secretari general, director de campanya, regidors, diputats, senadors i eurodiputats

- Ciudadanos, Vox¹⁴

«valoramos la convocatoria electoral, acuerdos preelectorales. Lo hicimos, en concreto, hacia Ciudadanos en el Senado y hacia Vox en el Congreso»

ALTERITAT

Rival:

- Pedro Sánchez

«la fragmentación solo ha favorecido un gobierno de Pedro Sánchez»

- Partido Socialista, fuerza que estaba en el gobierno

¹⁴ Tenint en compte els pactes que havia fet el Partit Popular, aquí les referències a Ciudadanos i a Vox s'inclouen dins de l'autogrup.

«siempre he dicho que el Partido Socialista es un gran partido» / «bien medido a la hora optimizar los resultados de la fuerza que estaba en el gobierno»

- Los independentistas, [oració d'antecedent lliure]

«llegar a acuerdos de gobernabilidad sin necesitar a los independentistas» / «aquellos que no están de acuerdo con un futuro de unidad y de concordia en España»

General:

- Nuestro país

«esperemos que nuestro país esté a la altura de las circunstancias»

- Los españoles

«para intentar convencer a los españoles de que seguimos siendo la mejor opción»

Anàlisi performativa

- Discurs llegit: no
- Durada: 5 minuts i mig
- Posada en escena
 - Espai obert o tancat: tancat (seu del carrer Génova, a Madrid)
 - Acompanyament: càrrecs rellevants del partit
 - Indumentària: camisa amb americana i corbata blava
 - Elements de fons: logotip i lema del PP al faristol («Valor seguro»); cel fals al darrere
- Context públic
 - Públic majoritari [en la gravació disponible no es veu; al final se senten alguns aplaudiments tímids]

6.2. Derrota matisada

- **Discurs de Felipe González, PSOE (març de 1996)**

Context polític i històric

Encara no havien passat tres anys des de les últimes eleccions quan, davant de l'esmena a la totalitat per part del Congrés dels Diputats al projecte de pressupostos generals de l'Estat, el president del Govern, el socialista Felipe González, es va veure políticament obligat a convocar eleccions.

Malgrat que el PSOE va millorar les expectatives de les enquestes de vot, els socialistes no van guanyar les eleccions. Es van quedar amb 141 escons (en els darrers comicis, el 1993, n'havien obtingut 159). José María Aznar, del Partit Popular, va guanyar les eleccions aconseguint 156 diputats al Congrés. El vots que van fer possible la investidura, al maig, van ser els dels partits nacionalistes: Convergència i Unió, Coalició Canària i el Partit Nacionalista Basc.

Se'l considera un cas de *derrota matisada* perquè es pronosticava una davallada encara més forta per part del PSOE, però en aquestes eleccions es perdia l'hegemonia socialista que havia durat quatre legislatures, i seria l'última vegada que González es presentaria com a candidat a la presidència. Catorze anys havien servit per implantar al país el model del Partit Socialista, que va quedar eclipsat per la moderació i la modernitat que Aznar prometia portant el PP al centre.

Anàlisi de contingut

L'estructura del discurs, sintetitzada i simplificada, queda així:

1. Valoració de la jornada electoral i de la participació
2. Felicitació al candidat guanyador
3. Agraïment als votants
4. Assumpció del rol d'oposició
5. Posicionament: breu descripció del projecte polític per al qual es vetllarà
6. Agraïment als militants i simpatitzants del partit
7. Comentari personal sobre les enquestes
8. Agraïment final

Anàlisi lingüística

AUTOGRUP

- Primera persona del singular: [candidat]

«quiero empezar diciendo a todo el mundo que ha sido una jornada electoral perfecta»

- Primera persona del plural: nosotros, Partido Socialista

«[lealtad inmensa de millones de ciudadanos que, después de lo que ha llovido, han seguido confiando] en nosotros» / «[tantas mujeres y hombres] que, militando o simpatizando con el Partido Socialista, nos han acompañado»

- Tercera persona: millones de ciudadanos, tantas mujeres y hombres, España nueva

«millones de ciudadanos respaldándonos y respetándonos» / «dar las gracias con emoción a tantas mujeres y hombres que, militando o simpatizando con el Partido Socialista» / «[representamos los intereses] de una España nueva»

ALTERITAT

Rival:

- Señor Aznar, quien aparece claramente con mayor número de escaños

«acabo de llamar al señor Aznar» / «felicitar a quien aparece claramente con mayor número de escaños»

- Partido Popular

«en el caso de que haya un gobierno del Partido Popular»

General:

- Todos los pueblos de España

«en una convivencia libre y pacífica entre todos los pueblos de España»

Anàlisi performativa

- Discurs llegit: no
- Durada: 5 minuts
- Posada en escena

- Espai obert o tancat: tancat
- Acompanyament: candidat sol
- Indumentària: camisa amb americana i corbata vermella de ratlles
- Elements de fons: al darrere, bandera del PSOE i d'Espanya i logotip del PSOE amb «Elecciones generales 96»; al faristol, logotip del PSOE
- Context públic
 - Públic majoritari: militants i alguns periodistes
 - Crits i consignes: «Felipe es cojonudo, como Felipe no hay ninguno...» / «Cumpleaños feliz...» / «Por consiguiente, Felipe presidente...» / «Ista, ista, ista, España socialista...» / «Felipe, Felipe...» / «¿Dónde está la nueva mayoría?, ¿Dónde está la nueva mayoría?...»
 - Banderes del públic: alguna del PSOE i militants amb roses i fent el símbol de victòria
- **Discurs de Pedro Sánchez, PSOE (juny del 2016)**

Context polític i històric

Les eleccions del juny del 2016 van ser el resultat directe de la incapacitat de formar govern en l'escenari postelectoral del desembre del 2015. Era la primera vegada en la història recent d'Espanya que es repetien eleccions a causa del fracàs en el procés de formació de govern.

De manera resumida, per un costat Pablo Iglesias (Podemos) havia proposat un govern de coalició d'esquerres, però el líder socialista, Pedro Sánchez, no hi va accedir. Per l'altre, Mariano Rajoy no es va sotmetre a votació per falta de suports, atès que els casos de corrupció del Partit Popular dificultaven les negociacions amb Albert Rivera, de Ciudadanos. Sánchez es va sotmetre a investidura fins a dues vegades, però en cap va aconseguir els suports necessaris. Les negociacions van seguir, però no van prosperar, i va expirar el termini electoral.

En aquests comicis el PSOE va perdre cinc escons: de 90 a 85 en tan sols mig any. Això no obstant, parlem de *derrota matisada* perquè la demoscòpia pronosticava que els socialistes no arribarien ni a 80 escons. Podemos i

Ciudadanos també van empitjorar els resultats. Per contra, el PP va ser l'únic partit que va créixer: 137 diputats enfront dels 123 del 2015. Rajoy formaria un govern minoritari amb el suport de Ciudadanos i Coalició Canària i l'abstenció del Partit Socialista, que travessava un període de crisi després de les pressions i lluites internes per no haver facilitat un possible govern del Partit Popular abans de la repetició electoral. Pedro Sánchez dimitiria com a secretari general del PSOE l'octubre del 2016, però tornaria al càrrec després de guanyar les primàries el maig del 2017.

Anàlisi de contingut

L'estructura del discurs, sintetitzada i simplificada, queda així:

1. Valoració de la jornada electoral
2. Reconeixement i felicitació del guanyador
3. *Framing* de reformulació de la derrota
4. Crítica contextual a un altre partit polític i candidat
5. Breu història del partit en to de lloança
6. Agraïment als simpatitzants, voluntaris, interventors, apoderats, dirigents territorials i votants
7. Posicionament: breu descripció de les intencions com a partit
8. Agraïment final

Anàlisi lingüística

AUTOGRUP

- Primera persona del singular: [candidat]

«quería comenzar esta intervención manifestando, ante todo, mi agradecimiento»

- Primera persona del plural: [Espanya], los socialistas

«para la normalización de nuestra vida institucional» / «los socialistas queríamos ganar estas elecciones»

- Tercera persona: la izquierda, el Partido Socialista

«la intransigencia y el interés personal por encima del interés de la izquierda» / «este es el Partido Socialista»

- Col·lectiu

[sisè paràgraf] Simpatitzants, voluntaris, interventors, apoderats, dirigents territorials i votants del PSOE

ALTERITAT

Rival:

- Partido Popular

«el Partido Popular ha sido el partido más votado»

- Mariano Rajoy

«poner fin al gobierno de Mariano Rajoy»

- Señor [Pablo] Iglesias¹⁵

«espero que el señor Iglesias reflexione sobre estos resultados»

- La derecha

«[la intransigencia y el interés personal por encima del interés de la izquierda han provocado] la mejora de los resultados electorales de la derecha»

General:

- Todos los ciudadanos y ciudadanas, los ciudadanos y las ciudadanas

«[mi admiración por] el comportamiento de todos los ciudadanos y ciudadanas en esta jornada electoral» / «los ciudadanos y ciudadanas han reclamado un cambio»

Anàlisi performativa

- Discurs llegit: sí, tot i que s'intenta dissimular
- Durada: 6 minuts
- Posada en escena
 - Espai obert o tancat: tancat (seu del carrer Ferraz, a Madrid)
 - Acompanyament: tres files de militants darrere del candidat

¹⁵ Tot i ser possibles aliats de cara a un govern d'esquerres, la referència en el discurs es fa en un to reprovatori i, per tant, aquí se'l considera agent rival.

- Indumentària: camisa amb americana sense corbata
- Elements de fons: faristol amb el lema de la campanya («Un sí por el cambio»)
- Context públic
 - Públic majoritari: molts militants i alguns periodistes
 - Crits i consignes: «Presidente, presidente...» / «PSOE, PSOE...»
 - Banderes del públic: banderes del PSOE

6.3. Victòria equívoca

- **Discurs de Felipe González, PSOE (juny de 1993)**

Context polític i històric

El 1992 va ser un bon any per a Espanya quant a projecció internacional: per un costat, els Jocs Olímpics de Barcelona; per l'altre, l'Exposició Universal de Sevilla. Felipe González va anticipar les eleccions mig any al·legant la crisi econòmica que vivia el país, però l'oposició n'assenyalava la crisi política interna del PSOE i el cas Filesa de corrupció governamental i finançament il·legal del Partit Socialista.

El PSOE de González governava Espanya des de 1982, i amb majoria absoluta en les dues primeres legislatures. Aquesta victòria va suposar la quarta — i última— legislatura socialista consecutiva. Amb onze anys de govern, González tornava a guanyar les eleccions del juny de 1993, tot i que els resultats van anar decaient cada vegada més. Els 202 escons que el Partit Socialista va aconseguir el 1982 van passar a 184 el 1986, i a 159 el 1993. Eren uns resultats que li permetien seguir al poder, però el marge de diferència amb el Partit Popular es feia cada vegada més estret. De fet, algunes enquestes fins i tot havien previst un empat tècnic entre totes dues forces majoritàries. Malgrat l'aparent bloqueig parlamentari inicial, la investidura de González seria viable gràcies a un pacte amb Convergència i Unió i el Partit Nacionalista Basc.

Per part del PP, era la segona vegada que José María Aznar es presentava a les eleccions encapçalant la llista del partit. Va aconseguir passar de 107 diputats

(1989) a 141 (1993), i l'escurçament de la distància amb el seu competidor principal seria un dels temes que es tractaria en el discurs que s'analitza.

Anàlisi de contingut

L'estructura del discurs, sintetitzada i simplificada, queda així:

1. Comentari personal
2. Assumpció de la victòria
3. Valoració de la jornada electoral
4. Agraïment als votants
5. Posicionament: breu descripció del projecte polític
6. Agraïment als votants, simpatitzants, independents, militants
7. Comentari sobre la campanya electoral
8. Reconeixement als altres partits polítics que s'han presentat a les eleccions
9. Expressió de la voluntat de diàleg
10. Reformulació del descens d'escons aconseguits
11. Menció a les quatre victòries consecutives
12. Agraïment final

Anàlisi lingüística

AUTOGRUP

- Primera persona del singular: [candidat]
«la emoción que siento en esta cuarta comparecencia»
- Primera persona del plural: nosotros, [Partit Socialista]
«[todas las personas que han hecho posible] este día para nosotros» / «estamos dispuestos a coordinar nuestro esfuerzo de diálogo»
- Tercera persona: más de nueve millones de españoles, todos los presentes
«mi gratitud a los más de nueve millones de españoles que han renovado su confianza en nuestro proyecto» / «gracias, finalmente, a todos los presentes»
- Col·lectiu: todas las personas que han hecho posible este día
[quart paràgraf] «votantes, simpatizantes, independientes a los que he apelado en

diversas ocasiones a lo largo de la campaña, militantes del partido, personas que han estado en las mesas electorales garantizando la buena marcha de esta jornada»

ALTERITAT

Rival:

- Las otras fuerzas políticas

«me van a permitir esta noche felicitar a las otras fuerzas políticas»

General:

- Todo el mundo, ciudadanas y ciudadanos españoles, todos los ciudadanos

«que todo el mundo comprenda la emoción» / «agradecer a las ciudadanas y a los ciudadanos españoles el magnífico ejemplo [...] que han dado» / «quiero que todos los ciudadanos sepan que he entendido bien el mensaje»

- Nuestro pueblo, pueblo español

«después de haber recibido la confianza mayoritaria de nuestro pueblo» / «mi gratitud es infinita para el pueblo español»

- España

«España ha ganado con esta jornada democrática»

- Comunidad europea

«no es muy frecuente, en la historia de los países [...] de la comunidad europea»

Anàlisi performativa

- Discurs llegit: no
- Durada: 5 minuts
- Posada en escena
 - Espai obert o tancat: tancat (Hotel Palace)
 - Acompanyament: alguns representats del partit [no s'aprecia bé]
 - Indumentària: camisa amb americana i corbata vermella
 - Elements de fons: logotip del partit i lema de la campanya («Por el progreso de la mayoría») al darrere

- Context públic
 - Públic majoritari: militants i simpatitzants i alguns periodistes
 - Crits i consignes: «Presidente, presidente...» / «¡Felipe, Felipe!»
 - Banderes del públic: roses [a dins] / alguna bandera del PSOE, roses, símbol de victòria i globus blancs [a fora]
 - Pantalla a fora de l'hotel

- **Discurs de Mariano Rajoy, PP (desembre del 2015)**

Context polític i històric

Els efectes de la crisi econòmica, que a Espanya es va patir especialment entre el 2008 i el 2012, encara perduraven. En les primeres eleccions amb Felip VI com a rei d'Espanya, Mariano Rajoy va perdre la majoria absoluta del Partit Popular passant de 186 escons a 123, però tot i així va seguir sent el partit polític més votat. Cal tenir en compte que el PSOE, el principal competidor, també va baixar de 110 a 90 parlamentaris.

Aquestes eleccions es recorden per ser la primera vegada que entraven amb força al Congrés dos nous partits polítics: Podemos, d'esquerres, amb 69 diputats; Ciudadanos, de dretes, amb 40 diputats. L'escenari suposava el trencament del model bipartidista tal com s'havia conegut fins llavors i, per tant, el canvi de model obligava els partits tradicionalment majoritaris a fer pactes polítics per poder governar, un situació a la qual no s'estava acostumat i que va portar a la repetició electoral el juny del 2016.

Anàlisi de contingut

L'estructura del discurs, sintetitzada i simplificada, queda així:

1. Agraïment als militants del partit
2. Assumpció de la victòria electoral
3. Tribut a la democràtica, agraïment als ciutadans que han votat
4. Agraïment als votants
5. Valoració de la legislatura passada

6. Reformulació del descens d'escons aconseguits
7. Expressió de la voluntat de diàleg per formar govern
8. Breu predicció dels reptes de la legislatura
9. Agraïment final

Anàlisi lingüística

AUTOGRUP

- Primera personal del singular: [candidat], presidente del Gobierno
«quiero comenzar esta intervención dando las gracias» / «como presidente del Gobierno, he hecho lo que creía que era bueno para el interés general de España»
- Primera persona del plural: todos los españoles, [Partit Popular], [nosaltres]
«[yo soy consciente], y todos los españoles lo somos, de que hemos vivido cuatro años difíciles» / «hemos ganado las elecciones» / «iniciamos a partir de ya una etapa que no va a ser fácil»
- Segunda persona: amigos y amigas del Partido Popular, vosotros, militantes del Partido Popular
«queridos amigos y amigas del Partido Popular que estáis hoy aquí» / «gracias a vosotros que representáis a los cientos de miles de militantes del Partido Popular»
- Tercera persona: [Partit Popular], más de siete millones de españoles
«[gracias a vosotros] este partido sigue siendo una vez más la primera fuerza política» / «[quiero dar las gracias de manera muy especial] a los más de siete millones de españoles [que nos han dado su confianza]»
- Impersonal
«quien gana las elecciones debe intentar formar gobierno» / «se han hecho muchas cosas a lo largo de estos últimos cuatro años» / «en las dificultades es cuando se ve a los políticos de verdad» / «será necesario hablar mucho»

ALTERITAT

Rival:

- Segunda fuerza política

«votos de diferencia sobre la segunda fuerza política»

General:

- Todos los españoles, ellos, los españoles

«dar las gracias a todos los españoles que hoy han acudido a las urnas» / «ellos creían que era mejor para su país» / «los españoles han hecho muchos esfuerzos»

- España

«España necesita un gobierno que tenga apoyo parlamentario»

Anàlisi performativa

- Discurs llegit: no
- Durada: 7 minuts
- Posada en escena
 - Espai obert o tancat: obert (balcó de la seu del carrer Génova, a Madrid)
 - Acompanyament: càrrecs rellevants del partit i esposa
 - Indumentària: camisa amb americana sense corbata
 - Elements de fons: logotip del partit i lema de la campanya («España en serio») al darrere
- Context públic
 - Públic majoritari: militants i simpatitzants
 - Crits i consignes: «Presidente, presidente...» / «España, España, España...» / «Que bote Rajoy, que bote Rajoy...» / «Yo soy español, español, español...» / «Campeones, campeones...»

Banderes del públic: banderes del partit i d'Espanya

6.4. Derrota equívoca

- **Discurs de José María Aznar, PP (juny de 1993)**

Context polític i històric

La síntesi del context de les eleccions de 1993 ja s'ha fet a les pàgines 40 i 41 d'aquest treball.

Anàlisi de contingut

L'estructura del discurs, sintetitzada i simplificada, queda així:

1. Agraïment als mitjans de comunicació per la cobertura periodística
2. Assumpció del resultat i felicitació al partit guanyador + referència a l'intent de contacte personal amb el candidat vencedor
3. Agraïment als votants
4. Esperança de governar en un futur
5. Valoració de la jornada electoral i de la participació
6. *Framing*: reconeixement de l'inici d'una nova etapa política
7. *Framing* de reformulació de la derrota
8. Posicionament: breu descripció de les intencions com a partit
9. Expressió de la lleialtat a la Corona, als reis, a Espanya i al poble espanyol

Anàlisi lingüística

AUTOGRUP

- Primera persona del singular: [candidat]
«quiero agradecerles también el trabajo desarrollado»
- Primera persona del plural: Partido Popular
«en nombre de todo el Partido Popular, [...] nuestra lealtad [...] a la Corona de España»
- Tercera persona: Partido Popular, muchos millones de españoles
«el Partido Popular [...] pondrá todo su empeño en conseguir lo mejor para España» / «quiero manifestar mi gratitud a todos aquellos españoles, muchos millones de españoles, que han confiado en el Partido Popular»

ALTERITAT

Rival:

- Partido Socialista

«el Partido Socialista ha obtenido más número de votos y más escaños»

- Secretario general del Partido Socialista

«he intentado, hace algunos minutos, ponerme en contacto con el secretario general del Partido Socialista»

- Hegemonía socialista

«la hegemonía socialista ha terminado»

General:

- Ciudadanos, ciudadanos españoles, todos los españoles, ellos, los ciudadanos de España

«desde el punto de vista de la participación de los ciudadanos y del deseo de los ciudadanos españoles, de todos los españoles, de expresar su opinión en las urnas» / «encaminar el futuro del país en los designios y en los derroteros que ellos han decidido» / «[la responsabilidad que definitivamente nos encomienden] los ciudadanos de España»

- Nuestro país

«que, a nuestro juicio, necesita la democracia española y nuestro país»

Anàlisi performativa

- Discurs llegit: no
- Durada: 6 minuts
- Posada en escena
 - Espai obert o tancat: tancat (seu del carrer Génova, a Madrid)
 - Assegut i sense acompanyament
 - Indumentària: camisa amb americana i corbata vermella
 - Elements de fons: logotip del partit al darrere
- Context públic
 - Públic majoritari: periodistes i fotògrafs

- **Discurs de Mariano Rajoy, PP (març del 2008)**

Context polític i històric

Les eleccions del març 2004 havien estat determinades pel terrorisme en produir-se, tres dies abans de la votació (11-S), l'atemptat d'Atocha, a Madrid. La victòria socialista de llavors es repetiria el març del 2008 amb un mòdic augment de cinc escons que s'acostava a la majoria absoluta: dels 164 del 2004 als 169 del 2008.

Aquestes eleccions, però, també estarien marcades per l'amenaça del terrorisme, que havia tingut especial rellevància durant la legislatura anterior. El febrer del 2005, per exemple, ETA va fer explotar un cotxe bomba abans d'inaugurar l'ARCO, la Fira Internacional d'Art Contemporani de Madrid. Això no obstant, també hi va haver casos de corrupció que podrien haver fet perdre el poder al PSOE, com el de l'exsecretari de l'Estat de Seguretat en diversos governs socialistes, que va entrar a presó també el 2005 per un delictes de malversació de fons públics. En relació amb Catalunya, també era especialment important la qüestió dels recursos d'inconstitucionalitat de l'Estat d'Autonomia.

Però s'havien produït altres fets destacables, en general, ben valorats: el juliol del 2005 s'aprovava la llei del matrimoni homosexual, la qual convertia Espanya en el tercer país del món a legalitzar-lo, només per darrere dels Països Baixos i de Bèlgica; uns mesos més tard entraria en vigor la llei coneguda com a «antitabac», que reduïa la quantitat d'espais on es podia fumar, tant públics com privats; entre el 2006 i el 2007 s'inaugurava la Terminal 4 de l'aeroport de Barajas, que llavors situava l'aeròdrom madrileny en la quarta posició europea segons el nombre de vols.

Els resultats d'aquestes eleccions van igualar bastant la dreta i l'esquerra en els partits majoritaris del model bipartidista tradicional: el PSOE, 169 escons (sis més que en els darrers comicis); el PP, 154 (cinc més que en els darrers comicis). Pel que fa als partits minoritaris, obtindrien molt poca força. José Luis Rodríguez Zapatero es va veure obligat a governar en minoria gràcies a pactes esporàdics amb els partits minoritaris. La legislatura s'acabaria el setembre del 2011: el líder socialista va anunciar que no presentaria cap proposta de pressupostos per al 2012 atesa la impossibilitat d'aprovar-los.

Anàlisi de contingut

L'estructura del discurs, sintetitzada i simplificada, queda així:

1. Reconeixement de la victòria del candidat del partit rival
2. Agraïment als votants
3. Agraïment a l'equip: secretari general, dirigents, militants i candidats
4. *Framing* de reformulació de la derrota
5. Voluntat de refermar-se en els valors del partit
6. Exaltació del país

Anàlisi lingüística

AUTOGRUP

- Primera persona del singular: [candidat]

«quiero decir una cosa y sé [que estaréis a la altura]»

- Primera persona del plural: [Partit Popular]

«somos el partido político de España que más hemos subido»

- Segona persona: [amigos y amigas]

«[sé que] estaréis a la altura, como habéis estado siempre»

- Col·lectiu

[votants del partit, segon paràgraf] «todas la personas que han hecho algo tan importante como darnos su voto, a todos los que confiaron en nosotros, gente [...] que por primera vez desde que fue a votar confió en el Partido Popular, todas aquellas personas que por primera vez han votado y nos han dado su apoyo, ellos, todos los que nos han dado su voto y su apoyo»

[equip del partit, tercer paràgraf] secretari general, dirigents, militants i candidats

ALTERITAT

Rival:

- Candidato del Partido Socialista

«he llamado al candidato del Partido Socialista»

General:

- Los españoles

«no voy a defender en mi vida [...] más que los intereses generales de los españoles»

- España

«le he deseado suerte por el bien de España»

Anàlisi performativa

- Discurs llegit: no
- Durada: 8 minuts [amb moltes interrupcions per crits i consignes del públic]
- Posada en escena
 - Espai obert o tancat: obert (balcó de la seu del carrer Génova, a Madrid)
 - Acompanyament: càrrecs rellevants del partit i esposa
 - Indumentària: camisa amb americana i corbata vermella de ratlles
 - Elements de fons: balcó amb l'eslògan de la campanya («Con cabeza y corazón») i el logotip del partit
- Context públic
 - Públic majoritari: militants i simpatitzants
 - Crits i consignes: «Mariano es cojonudo...» / «Presidente, presidente...» / «Acebes, Acebes...» / «Que bote Rajoy, que bote Rajoy...» / «Que bote Mariano, que bote Mariano...» / «Viva, viva...» / «A por ellos, oe, oe, a por ellos...»
 - Banderes del públic: del PP i alguna d'Espanya

7. Comparació de sistemes polítics

En els primers apartats d'aquest treball s'han exposat les diferències notables que hi ha entre un sistema presidencialista i un de parlamentari a l'hora d'entendre els conceptes de victòria i de derrota. Després d'haver analitzat el contingut dels discursos de les categories de derrota en l'àmbit espanyol i, per tant, parlamentari, es permet fer la comparació entre el model únic establert en el sistema presidencialista, que en aquest cas es personifica en els Estats Units d'Amèrica, país en què se centra la majoria de la bibliografia existent sobre els discursos de derrota electoral.

Tal com s'ha explicat anteriorment, Weaver (1982) va iniciar l'estudi d'aquests discursos des de la perspectiva de gènere discursiu identificant la victòria i la derrota com a mútuament excloents. A partir de l'anàlisi dels discursos pronunciats als Estats Units en les nits electorals d'entre 1952 i 1976, la investigadora assenyalava una sèrie de convencions de procediment. Quant als blocs de contingut identificats, els agraïments i la crida a la unitat nacional eren temes de presència recurrent en tots dos discursos. També era convencional el fet que, mentre el perdedor donava suport públicament al nou president, el guanyador assumia amb humilitat el càrrec que ocuparia i es comprometia a esmerçar-hi tots els esforços possibles.

Posteriorment a la base establerta per Weaver, Corcoran (1994), centrant-se exclusivament en els discurs de derrota pronunciats —pronunciats entre 1952 i 1992, també als Estats Units—, també establí una pauta de quatre punts: declaració del guanyador i acceptació del resultat electoral; crida a donar suport al guanyador; reconeixement a la democràcia i crida a continuar la lluita.

Prenent de base el patró de Weaver (i, especialment, el de Corcoran), Ritter i Howell (2001) van ampliar i completar l'esquema amb la seva investigació. En el seu cas, la síntesi del contingut del discurs de derrota als Estats Units és aquest:

1. Declaració formal de la derrota
2. Crida a la unitat nacional
3. Reconeixement a la democràcia estatunidenca
4. Reafirmació de la campanya del candidat
5. Assumpció del (nou) rol del candidat

6. Agraïment pels suports rebuts

Si posem en comú i comparem el contingut dels discursos que s'han analitzat en aquest treball, s'identifiquen alguns punts que es compleixen en gairebé tots els discursos de derrota a Espanya —en les tres categories més clares de derrota: *derrota explícita*, *derrota matisada* i *derrota equívoca*— i que, per tant, poden funcionar com a model (sense la necessitat de ser estrictes en l'ordre d'esment):

1. Acceptació i reconeixement explícit o implícit del resultat electoral
2. Felicitació al partit polític i/o candidat guanyador
3. Valoració de la jornada electoral i, sovint, també de la participació
4. Posicionament de la formació política: rol, intencions i/o objectius
5. Agraïment als votants, simpatitzants i militants del partit

En els discursos de les tres categories esmentades es compleixen tots cinc punts (excepte la valoració de la jornada electoral en el discurs de Mariano Rajoy del 2008). Val la pena comentar, però, que en els dos discursos de *derrota explícita* també es fa referència a un *framing* de justificació de la derrota, un marc que també existeix en un dels dos discursos de *derrota matisada* (Pedro Sánchez, 2016). I de manera potser més justificada, tal com indica l'etiqueta assignada, en els discursos de *derrota equívoca* es presenta un *framing* de reformulació de la derrota. De manera més o menys anàloga, en els discursos de *victòria equívoca* —on s'assumeix el rol de guanyador i, per tant, l'esquema esbossat canvia— només hi ha adaptació en els punts d'agraïment (que semblen universals), d'acceptació implícita del resultat electoral i de cert posicionament de partit. En aquesta quarta categoria en què el candidat que pronuncia el discurs sí que podrà governar, també hi ha una reformulació del descens en els resultats.

Pel que fa a la comparació entre el model presidencialista i el parlamentari, hi ha, per una banda, dos punts que coincideixen: els agraïments (a cavall entre el contingut i la convenció; són pràcticament universals) i la declaració de la derrota i felicitació al partit/candidat vencedor, que en el cas espanyol és més o menys explícita. Per altra banda, en el model parlamentari no hi ha ni la crida a la unitat nacional ni la reafirmació de la campanya del candidat. A mig camí entre el compliment i l'omissió hi queden dos punts: en l'esquema dels Estats Units, el reconeixement a la democràcia estatunidenca i l'assumpció del (nou) rol del candidat. Si bé és cert que aquests dos temes no s'identifiquen com a tal en els

discursos d'Espanya, també ho és que es podria interpretar certa translació de significats respectivament en la valoració de la jornada i la participació electoral (tribut indirecte a la democràcia) i en l'aparent declaració d'intencions mitjançant el posicionament de la formació política (que no sol personificar-se en el candidat) parlant de rols i objectius a curt i mitjà termini. Caldria estudiar més a fons el contingut de tots dos punts en ambdós territoris per veure si la coincidència de contingut respon lògicament al canvi de sistema polític o si, per contra, no és adequat equiparar-los pel que s'engloba sota cada etiqueta.

8. Conclusions

Els resultats d'aquest treball s'estructuren a continuació segons les tres seccions principals de la investigació: la conceptualització de la derrota en el cas espanyol, l'estudi dels discursos de derrota a diversos nivells d'anàlisi i la comparació entre esquemes de discurs de models polítics diferents.

Pel que fa al primer punt, el concepte de derrota del model presidencialista no es pot exportar a un sistema parlamentari entès de la mateixa manera. En el primer, una victòria implica una derrota; en el segon, aquestes etiquetes es dispersen segons criteris diversos. Per etiquetar tant les victòries com les derrotes hi ha, en general, consens entre els experts a parlar principalment de tres aspectes:

1. Millorar o empitjorar els resultats —tenint en compte els escons— de les últimes eleccions.
2. Millorar o empitjorar les expectatives demoscòpiques per a les eleccions presents.
3. Possibilitats de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral.

Combinant aquests tres criteris es poden definir, com a mínim, sis categories, la qual cosa evidencia el camp de dispersió de la victòria i de la derrota. Les sis etiquetes es poden entendre segons un model de continuïtat:

- Victòria explícita → es milloren tant els resultats de les darreres eleccions com les expectatives segons les enquestes de vot i es tenen possibilitats de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral.
- Victòria matisada → es milloren els resultats de les darreres eleccions i es tindran opcions de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral, però no s'arriba a les expectatives generades per les enquestes.
- Derrota equívoca → independentment de l'ascens o del descens pel que fa a les expectatives generades per les enquestes, es milloren els resultats de les darreres eleccions però no es podrà governar o no se serà influent.
- Victòria equívoca → independentment de l'ascens o del descens pel que fa a les expectatives generades per les enquestes, s'empitjoren els resultats de les darreres eleccions però es podrà governar o se serà influent.

- Derrota matisada → s'empitjoren els resultats de les darreres eleccions i no es tindran opcions de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral, però se superen les expectatives generades per les enquestes.
- Derrota explícita → s'empitjoren tant els resultats de les darreres eleccions com les expectatives segons les enquestes de vot i no es tenen possibilitats de governar o de ser influent en l'escenari postelectoral.

Per tant, d'un sistema a l'altre no només varia la concepció de la derrota, sinó que aquesta, en el parlamentari, no és exclouent: una derrota explícita no implica necessàriament la victòria explícita d'un altre partit, així com tampoc impossibilita la derrota —també explícita o d'un altre tipus— d'altres partits. En conclusió, en un sistema parlamentari com l'espanyol el concepte de derrota no és únic ni exclouent, sinó gradual i potencialment complementari.

Quant a l'anàlisi dels discursos de la mostra, cal apuntar algunes observacions en funció del nivell d'estudi. Si es parla del contingut, de les quatre categories de l'esquema de continuïtat esmentat que podien associar-se a la derrota (*derrota explícita*, *derrota matisada*, *victòria equívoca* i *derrota equívoca*), només tres categories ajusten el missatge a tal etiqueta: la «victòria equívoca» no es presenta com a derrota en cap cas. Els punts en comú en els discursos de totes tres categories es recullen una mica més avall.

L'anàlisi lingüística dels discursos permet evidenciar algunes directrius que es compleixen en els discursos de les tres categories més clares de derrota. Per un costat, l'autogrup s'assumeix principalment a partir de la primera persona del singular o del plural (en nom del candidat, del partit, d'un grup que s'identifica en l'eix ideològic, etc.), però aquest grup propi també es s'expressa amb la tercera persona (en qualitat de partit, d'equip de campanya, de militants i simpatitzants, de votants, etc.) i, fins i tot en algun cas, s'articula amb oracions impersonals o subjectes col·lectius amplis. Per un altre costat, l'alteritat s'identifica a partir de la distinció entre el grup rival, que inclou principalment partits i candidats opositors, i el general, que sol fer referència a tots els votants que han participat en els comicis, al conjunt de la ciutadania o al país en global.

A nivell performatiu hi ha diversos elements a esmentar, atès que actualment ja és prou obvi que el context i tots aquells elements que s'escapen de l'ús de la llengua i del contingut explícit dels missatges també donen informació:¹⁶

- A partir del 2008 s'identifica la tònica que el candidat no llegeixi el discurs —o que ho intenti dissimular tant com sigui possible—, malgrat algunes d'excepcions.
- La durada estàndard del discurs se situa entre els quatre i els sis minuts. Cal tenir en compte, però, que en espais oberts s'és més propici als talls i a les interrupcions a causa dels crits i les consignes expressats pel públic.
- En relació amb la posada en escena, el discurs gairebé sempre es pronuncia en un espai tancat; el candidat sol anar vestit amb camisa, americana i corbata; a l'espai de fons on es pronuncia el discurs normalment hi ha el logotip del partit —també al faristol—, a voltes amb l'eslògan de la campanya o del mateix partit; quant a l'acompanyament del candidat, aquest pot aparèixer sol per fer el discurs, però el més freqüent és que surti acompanyat de càrrecs rellevants i representats del partit i, en alguns casos, de files de militants i simpatitzants.¹⁷
- Si es té en compte el context del discurs, cal apuntar que el públic majoritari solen ser periodistes, així com militants i simpatitzants del partit. Els crits i consignes que s'identifiquen abans, durant o després del discurs també ofereixen informació sobre l'ambient: més enllà del nombre d'interrupcions, sobretot segons l'adequació dels missatges amb els resultats electorals (*Presidente, presidente* el 1996, 2008, 2015 i 2016) o la relació amb altres formacions polítiques (*¿Dónde está la nueva mayoría?*, 1996). Un indicador de l'ambient també identificable són les banderes del públic que assisteix al discurs: puntualment hi ha banderes del partit

¹⁶ Amb l'objectiu d'oferir una informació més acurada sobre aquest nivell d'anàlisi, l'estudi de la performativitat s'ha ampliat més enllà dels discursos de la mostra. Es contemplen tots els discursos de derrota pronunciats en les deu nit d'eleccions generals entre el juny de 1993 i el novembre del 2019.

¹⁷ A diferència dels Estats Units, on la parella del candidat gairebé sempre l'acompanya en pronunciar el discurs de derrota, a Espanya aquest fet només es documenta el 2008, amb l'esposa de Mariano Rajoy. Això canvia en el cas de la victòria, la qual cosa pot interpretar-se amb valor comunicatiu, però en aquest treball no s'ha estudiat la qüestió.

polític, així com roses vermelles en el cas del PSOE i banderes d'Espanya (majoritàriament en el cas del PP).

A propòsit de la comparació entre sistemes polítics, es confirma la hipòtesi d'identificació d'un patró en l'escenari espanyol que no coincideix amb el nord-americà establert Ritter i Howell (2001). En les eleccions generals a Espanya, pràcticament tots els discursos de les tres categories més clares de derrota — *derrota explícita*, *derrota matisada* i *derrota equívoca*— inclouen aquests cinc punts en algun moment, ja sigui amb més o menys èmfasi:

1. Acceptació i reconeixement explícit o implícit del resultat electoral
2. Felicitació al partit polític i/o candidat guanyador
3. Valoració de la jornada electoral i, sovint, també de la participació
4. Posicionament de la formació política: rol, intencions i/o objectius
5. Agraïment als votants, simpatitzants i militants del partit

Això no obstant, la transformació d'alguns punts del patró dels Estats Units per missatges similars en el cas d'Espanya evidencien que sí que cal reconèixer l'existència d'alguns paral·lelismes d'estructura entre models. Comptat i debatut, si es parla del discurs de derrota electoral com a gènere discursiu és perquè hi ha característiques compartides —malgrat que els sistemes polítics siguin diferents— que permeten catalogar el discurs de derrota com a gènere discursiu.

Els resultats d'aquest treball són els exposats fins ara, però és convenient apuntar algunes línies de recerca al voltant dels discursos de derrota electoral que podrien desenvolupar-se en un futur proper i podrien, així, complementar i dilatar les conclusions sintetitzades en aquests paràgrafs. En primer lloc, qualsevol nivell d'anàlisi del discurs (de contingut, lingüística, performativa, etc.) és potencialment ampliable amb més criteris i amb més detalls per aspecte. En segon lloc, podria ser interessant una aproximació als discursos per partit polític, o fins i tot per candidat. Catlla (2020), quan estudiava l'escenari polític a França, identificava trets distintius entre els discursos de les formacions de dretes i d'esquerres: hauria de comprovar-se si en el cas espanyol les diferències segons la posició en l'eix ideològic són vàlides o no, i si són similars. Una tercera línia d'estudi en la qual hom podria endinsar-se seria l'anàlisi dels discursos dels partits que no tenen opció a governar, un aspecte desatès en aquestes pàgines. Neville-Shepard (2014) tractava els discursos del «tercer partit» als Estats Units, i la semblança d'objectius

amb les formacions que no poden aspirar a formar part del govern en l'escenari espanyol són, si més no, remarcables. En quart i darrer lloc, els *framings* que apareixen en els discursos de derrota electoral serien dignes d'estudi: quan i per què hi ha marcs mentals de justificació, en quins casos són de reformulació, etc. La recerca al respecte segurament podria donar informació rellevant sobre els objectius de la comunicació política a l'hora d'expressar-se mitjançant aquest gènere discursiu, el de la derrota electoral.

9. Bibliografía

- Adedara, A. A. (2018). «If indeed this is the will of the Ekiti people». A discursive critique of a concession speech. *Journal of Language and Politics*, 17(4), 461–484. <https://doi.org/10.1075/jlp.15016.ade>
- Albarrán Orte, E., & Camacho Marente, J. (2014). *El discurso postelectoral: Análisis de discursos políticos pronunciados en las noches electorales desde 2004 a 2012. De Moncloa a San Telmo*. [Treball final de màster, Universidad de Sevilla]. <http://hdl.handle.net/11441/25472>
- Arroyo, L. (2015). Cierre de filas y repliegues conservadores. A *El poder político en escena. Historia, estrategias y liturgias de la comunicación política* (2a edició, pp. 205–230). RBA.
- Burguera-Serra, J.-G. (2021). El discurso de derrota electoral: Claves de un género. A J.-G. Burguera-Serra & M. Martínez Riera (eds.), *El relato público: Miradas transversales a comunicación política* (pp. 169–188). Edicions de la Universitat de Barcelona.
- Catlla, M. (2020). Les émotions en politique : méthodes mixtes d’investigation des discours de défaite. *Recherches Qualitatives*, 39(2), 59–81. <https://doi.org/10.7202/1073509ar>
- Corcoran, P. E. (1994). Presidential concession speeches: The rhetoric of defeat. *Political Communication*, 11(2), 109–131. <https://doi.org/10.1080/10584609.1994.9963019>
- Holly, W. (2008). Tabloidisation of Political Communication in the Public Sphere. A R. Wodak & V. Koller (eds.), *The Handbook of Political Communication in the Public Sphere* (pp. 317–342). Mouton de Gruyter.
- Howell, B. W. (2011). Change and continuity in concession and victory speeches: Race, gender, and age in the closing statements of the 2008 presidential campaign. *American Behavioral Scientist*, 55(6), 765–783. <https://doi.org/10.1177/0002764211406082>
- Mirer, M. L., & Bode, L. (2015). Tweeting in defeat: How candidates concede and claim victory in 140 characters. *New Media and Society*, 17(3), 453–469. <https://doi.org/10.1177/1461444813505364>

- Myers Gallardo, F. A. (2018). *Los perdedores de las elecciones presidenciales: Derrotas electorales en las Américas* [Tesi doctoral]. Universidad de Salamanca. <https://doi.org/10.14201/gredos.137554>
- Neville-Shepard, R. (2014). Triumph in Defeat: The Genre of Third Party Presidential Concessions. *Communication Quarterly*, 62(2), 214–232. <https://doi.org/10.1080/01463373.2014.890119>
- Osisanwo, A., & Chinaguh, E. (2020). Linguistic Representations in Selected Presidential Concession Speeches. *Athens Journal of Mass Media and Communications*, 6(4), 271–294. <https://doi.org/10.30958/ajmmc.6-4-4>
- Ritter, K., & Howell, B. (2001). Ending the 2000 presidential election: Gore's concession speech and Bush's victory speech. *American Behavioral Scientist*, 44(12), 2314–2330. <https://doi.org/10.1177/00027640121958348>
- Smith, A., & Rainie, L. (2010). *8% of online Americans use Twitter*. <http://pewinternet.org/Reports/2010/Twitter-update-2010.aspx>.
- Weaver, R. A. (1982). Acknowledgment of victory and defeat: The reciprocal ritual. *Central States Speech Journal*, 33(3), 480–489. <https://doi.org/10.1080/10510978209388454>
- Williams, C. B., & Gulati, G. J. (2010). *Communicating with Constituents in 140 Characters or Less: Twitter and the Diffusion of Technology Innovation in the United States Congress*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1628247>
- Willyard, J., & Ritter, K. (2005). Election 2004 concession and victory speeches: The influence of genre, context, and speaker on addresses by presidential and vice presidential candidates. *American Behavioral Scientist*, 49(3), 488–509. <https://doi.org/10.1177/0002764205279439>

Annex 1. Entrevistes a acadèmics

- **Dr. Oriol Bartomeus** [16 de març del 2022, per escrit]

1. En un escenari electoral de sistema parlamentari en què no s'ha donat un cas de majoria absoluta, es pot parlar de partits polítics guanyadors i perdedors? Quins factors influeixen en la concepció de les etiquetes de «victòria» i de «derrota»?

És més difícil determinar qui guanya i qui perd en un sistema parlamentari que en un de presidencialista, tot i que hi ha alguns elements que hi ajuden. Principalment, els vots i els escons en relació amb l'elecció anterior, tot i que no és una relació estricta.

Si un partit perd vots i sobretot escons en relació a l'anterior convocatòria podríem dir que és un perdedor, tot i que pot ser el partit que guanyi l'elecció. També s'ha de tenir en compte la magnitud de les pèrdues. Si aquestes són poques, és més complicat atribuir al partit l'etiqueta de perdedor.

Però a més, a tot això cal incloure l'efecte de les expectatives, que són clau per a situar els partits del cantó dels perdedors o dels guanyadors. Si un partit se suposa que perdrà molt vots, perquè així ho indiquen les enquestes, i finalment en perd menys, pot quedar com a guanyador, malgrat que les dades (pèrdua de vots i d'escons) siguin clares.

De la mateixa manera, un partit pot tenir un bon resultat, però que aquest sigui inferior del que se suposava, de tal manera que pot quedar com a perdedor.

I finalment, cal tenir en compte que els resultats d'un partit concret sempre es mesuren en funció dels resultats de la resta. Si un partit no ha assolit un bon resultat, però el seu rival més directe n'ha tingut un de molt dolent, el primer partit serà vist com a guanyador.

2. Quina importància tenen les possibilitats de formar govern a l'hora d'atribuir una victòria electoral?

Tenen importància, sobretot per als partits que se suposa que poden formar govern, és a dir, els partits grans. En el cas espanyol i català també influeix el fet que venim d'un període on els governs que hi havia eren d'un sol partit, de manera que qualsevol resultat que impliqui la necessitat d'una coalició de govern serà percebut com a no massa positiu per al partit principal. Les tradicions juguen un paper molt important en les percepcions.

3. Fins a quin punt la premsa pot influir en la percepció de la magnitud d'una «victòria» o d'una «derrota» electoral? I en les expectatives prèvies de resultats?

La manera com els mitjans descriuen el que ha passat és molt important, tot i que en un escenari com l'actual, amb tants mitjans, és molt complicat parlar d'una única direcció d'influència d'aquests. Així, els mitjans favorables a una opció tendiran a pintar amb colors més favorables el seu resultat, mentre que els contraris el definiran com a clarament perdedor. És per això que sovint es diu que les eleccions es guanyen dos cops: un primer a les urnes, i el segon durant els programes d'anàlisi durant la nit electoral. I fins i tot n'hi hauria un tercer, amb els titulars dels diaris de l'endemà.

Les expectatives són clau a l'hora de definir qui ha perdut i qui ha guanyat. I aquí la clau la tenen les enquestes. Un partit pot tenir un bon resultat, però si és inferior del resultat que se li suposava, apareixerà com a perdedor. I el mateix a l'inrevés, pots tenir un mal resultat, però si és millor del que s'esperava, pot aparèixer com a no perdedor.

4. Es poden establir semblances de discurs entre els partits polítics no majoritaris de sistemes presidencialistes com l'estatunidenc i els de sistemes parlamentaris com l'espanyol?

Sí, tot i que en el cas estatunidenc el perdedor és més evident, com passa a qualsevol sistema presidencial. En el cas dels sistemes parlamentaris els discursos no són tan marcats i definits, perquè les atribucions de victòria o derrota no són òbvies. Aquí impera allò que es diu sobre la nit electoral, que tots han guanyat.

Només en casos molt flagrants (Ciutadans el novembre de 2019) es produeix una assumptió de la derrota assimilable al que passa als Estats Units. Hi ha un element de comunicació que és diferent, perquè en el cas americà, les eleccions suposen el final del procés (un guanya i l'altre perd), mentre que un sistema parlamentari, els resultats electorals són la porta a una nova etapa, la constitució de les majories i les minories al parlament i l'inici de la legislatura.

- **Dr. Ignacio Lago** [18 de març del 2022, per escrit]

1. En un escenari electoral de sistema parlamentari en què no s'ha donat un cas de majoria absoluta, es pot parlar de partits polítics guanyadors i perdedors? Quins factors influeixen en la concepció de les etiquetes de «victòria» i de «derrota»?

2. Quina importància tenen les possibilitats de formar govern a l'hora d'atribuir una victòria electoral?

3. Fins a quin punt la premsa pot influir en la percepció de la magnitud d'una «victòria» o d'una «derrota» electoral? I en les expectatives prèvies de resultats?

4. Es poden establir semblances de discurs entre els partits polítics no majoritaris de sistemes presidencialistes com l'estatunidenc i els de sistemes parlamentaris com l'espanyol?

La consideración de ganar o perder es compleja. Depende de tres factores: (1) conseguir mejores o peores resultados que en las elecciones anteriores, (2) mejorar las expectativas de acuerdo con las encuestas sobre las elecciones inmediatas, (3) conseguir/mantener el poder o perderlo, esto es, estar o no el gobierno. Además, estas tres consideraciones no se aplican a todos los partidos, solo a los grandes. Los pequeños no tienen opciones de gobernar y, por tanto, no se les aplicaría el tercer criterio.

En los países que usan sistemas electorales mayoritarios, ya tengan un régimen parlamentario o presidencial, suele haber solo dos partidos fuertes, de modo que es más fácil determinar si ganas o pierdes. Cuando hay más partidos, como sucede en países con sistemas electorales de representación proporcional, los tres criterios se aplican de distinta manera a partidos grandes y pequeños. En último término, lo que se juega en las elecciones es quién gobierna: yo usaría el tercer criterio que decía arriba como el más adecuado (al menos para partidos grandes).

- **Dra. Berta Barbet** [21 de març del 2022, per escrit]

1. En un escenari electoral de sistema parlamentari en què no s'ha donat un cas de majoria absoluta, es pot parlar de partits polítics guanyadors i perdedors? Quins factors influeixen en la concepció de les etiquetes de «victòria» i de «derrota»?

Evidentment hi ha partits que es poden considerar guanyadors i partits que difícilment es poden sentir més que derrotats. El que passa és que, enmig dels dos, hi ha molts punts grisos. Perquè es pot guanyar en possibilitat de governar, en vots, o en millores respecte a la situació que tenies. En general, crec que pels partits amb voluntat de governar hi ha tres formes de guanyar de més a menys clares: poder governar amb una coalició còmoda, tenir opcions de governar, no tenir opcions de governar però que l'oposició hagi de fer un pacte de govern complicat per fer-ho (per exemple, González el 96). Evidentment, la primera quasi sempre és guanyar, les altres dues depenen molt de les expectatives que es tinguin prèvies a les eleccions. Al mateix temps, els partits petits que no tenen aspiracions a governar, o a liderar el govern, poden guanyar o perdre segons si pugen o baixen de vots, però crec que seria més correcte mesurar-ho en termes de si milloren o no milloren la seva capacitat de negociació per imposar idees a la agenda, o perquè els partits grans els tinguin en compte (per exemple, perquè passen a ser necessaris per governar). No serveix de res pujar de vots si hi ha un partit que té la majoria absoluta i, per tant, no tindrà influència en el govern.

2. Quina importància tenen les possibilitats de formar govern a l'hora d'atribuir una victòria electoral?

La nit electoral el debat tendeix a centrar-se molt en el guanyador en vots, perquè al final les visions «espectacle» de les eleccions pesen més del que haurien de pesar si entenem què és el que hi ha en joc. Però crec que, en un sistema parlamentari, la victòria hauria de ser únicament mesurada en termes de «possibilitat de governar». Evidentment aquí el tema es que les possibilitats de governar són més difícils de calcular perquè el que guanyes la nit electoral són «eines per la negociació». Però la victòria en vots només et serveix la nit electoral.

3. Fins a quin punt la premsa pot influir en la percepció de la magnitud d'una «victòria» o d'una «derrota» electoral? I en les expectatives prèvies de resultats?

Crec que el que pot fer la premsa es influir en les expectatives del que passarà, de forma que coses que podrien veure's com «grans victòries» passen a ser «victòries sense més» perquè tothom s'ho espera. O viceversa amb les derrotes. I inclús, fent «dolces derrotes» si se superen unes expectatives negatives o «amargues victòries» si no se superen unes expectatives positives (una mica el que li va passar per exemple a Maragall el 2003). Però al final, una victòria electoral no va de percepcions, va del poder que es té per governar. I això són matemàtiques bastant ben fetes. La victòria pot ser amarga, però és victòria al final.

4. Es poden establir semblances de discurs entre els partits polítics no majoritaris de sistemes presidencialistes com l'estatunidenc i els de sistemes parlamentaris com l'espanyol?

Això ja es un tema de comunicació que no controlo.

- **Dr. Jordi Matas** [21 de març del 2022, transcripció adaptada a partir d'una entrevista oral]

1. En un escenari electoral de sistema parlamentari en què no s'ha donat un cas de majoria absoluta, es pot parlar de partits polítics guanyadors i perdedors? Quins factors influeixen en la concepció de les etiquetes de «victòria» i de «derrota»?

Els discursos de derrota són una cosa recent. Es coneix la cançoneta que, la nit electoral, tots els partits feien un discurs de victòria, i això es devia, en part, a l'elevada volatilitat electoral. A partir del 2015, però, amb la irrupció de Podemos i Ciudadanos, es va desmantellar el bipartidisme. El discurs de derrota es fa quan la derrota ha estat molt explícita.

Els dos criteris que estableixen què és la derrota són 1) els resultats de partida, els actuals i 2) l'expectativa de vot: enquestes, demoscòpia. Baixar en tots dos criteris vol dir perdre, però especialment pel que fa al primer punt.

2. Quina importància tenen les possibilitats de formar govern a l'hora d'atribuir una victòria electoral?

L'aritmètica parlamentària pot fer menys dolça una victòria i més amarga una derrota. Els pactes postelectorals i les possibles coalicions —és a dir, l'escenari postelectoral— són determinants. Almenys perquè els partits polítics puguin dir (en la majoria dels casos) que segueixen sent influents. Per això deia que la derrota ha de ser molt explícita per tal que es faci un discurs de derrota com a tal.

S'ha de tenir en compte que l'escenari espanyol és particular perquè té molt poca tradició coalicional, i això afecta els discursos que es fan a la nit electoral (en general, tot té un to de «ja ho veurem»). No són tan explícits com ho poden ser a Alemanya, Holanda, Bèlgica, etc., on el to ja va enfocat a crear aliances o coalicions.

3. Fins a quin punt la premsa pot influir en la percepció de la magnitud d'una «victòria» o d'una «derrota» electoral? I en les expectatives prèvies de resultats?

Sens dubte hi influeixen: la línia editorial de cada mitjà és influent. Però insisteixo que, d'un temps cap aquí, els discursos de derrota electoral són més fàcils de fer

justament perquè hi ha més volatilitat (ex. Ciudadanos, PSOE i la pèrdua de suport popular entre el 2010 i el 2019 o Podemos entre el 2015-2020 i l'actualitat).

Els mitjans de comunicació poden «disfressar» la situació fins a un cert punt, però hi ha vegades en què és difícil canviar l'opinió pública un cop ja hi ha uns resultats.

Abans hi havia un sistema de partits estable i no passava tant si perdies, sempre es podia dir que s'havia pujat per algun lloc; el pluripartidisme actual, però, ha canviat aquesta base.

4. Es poden establir semblances de discurs entre els partits polítics no majoritaris de sistemes presidencialistes com l'estatunidenc i els de sistemes parlamentaris com l'espanyol?

Suposo que hi ha paral·lelismes, especialment pel que fa a les tècniques comunicatives (no tant de discurs). Però reitero que, mentre que un sistema presidencialista genera una derrota imminent, un sistema parlamentari passa per un procés d'investidura i, si no hi ha majories parlamentàries, se sap que hi haurà una negociació. Qui guanya no necessàriament governa, i n'hem vist uns quants casos: el PSOE de Sánchez amb la moció de censura, Maragall a Catalunya (tenia menys diputats que CiU), etc. Per no parlar dels ajuntaments, on això passa encara més sovint. És a dir, que el sistema espanyol permet matisar i modular el discurs de derrota electoral en funció de les possibilitats que es tinguin de governar o de ser un factor important de decisió. Pot passar que la derrota sigui explícita però, malgrat això, existeixin possibilitats de governar.

- **Dra. Anna Maria Palau** [5 d'abril del 2022, transcripció adaptada a partir d'una entrevista oral]

1. En un escenari electoral de sistema parlamentari en què no s'ha donat un cas de majoria absoluta, es pot parlar de partits polítics guanyadors i perdedors? Quins factors influeixen en la concepció de les etiquetes de «victòria» i de «derrota»?

En aquest enunciat —excloent un cas de majoria absoluta— estem assumint que determinem la victòria i la derrota en funció de si els partits polítics poden ser influents en l'escenari postelectoral o no, però no només hauríem de tenir en compte aquest criteri. Qualsevol partit, en la nit electoral, s'intenta presentar com a guanyador, i la majoria eviten pronunciar-se sobre la formació de govern en l'escenari postelectoral. L'element que emmarca el discurs és la millora en els resultats electorals. I si no ha estat el cas, se'n busca un altre per tal de poder-se presentar com a guanyadors (teoria del *framing*). Llavors sí que recorren a la possible influència en l'escenari postelectoral.

2. Quina importància tenen les possibilitats de formar govern a l'hora d'atribuir una victòria electoral?

És relativa. Si pensem en Vox en les últimes eleccions, per exemple: no eren influents en la majoria parlamentària, però tothom va destacar els seus bons resultats.

3. Fins a quin punt la premsa pot influir en la percepció de la magnitud d'una «victòria» o d'una «derrota» electoral? I en les expectatives prèvies de resultats?

És absolutament determinant. A Espanya tenim un escenari mediàtic pluralista molt polaritzat. Cada partit té uns aliats, que intentaran afavorir-los de manera deliberada tan abans com després de la nit electoral. En un altre país potser no ho notaríem tant, però aquí les portades dels diaris del dia després gairebé semblen parlar de mons diferents.

4. Es poden establir semblances de discurs entre els partits polítics no majoritaris de sistemes presidencialistes com l'estatunidenc i els de sistemes parlamentaris com l'espanyol?

S'han de tenir en compte les característiques del sistema de partits, perquè en el cas nord-americà la rellevància dels partits *challengers* és poca. De fet, fora

d'accions molt concretes, la premsa gairebé ni en parla, i al final la cobertura mediàtica és la que permet que els discursos arribin. Aquí, en canvi, els partits minoritaris sí que participen activament en la vida parlamentària i poden influenciar els partits majoritaris.

També s'ha de tenir en compte a qui s'adreça el discurs, davant de qui es fa. L'escenari i el destinatari són importants perquè poden fer variar el missatge: si es fa de portes endins, si es pronuncia de cara als mitjans (que és el que arriba a més públic), etc.

Annex 2. Transcripció dels discursos analitzats

DERROTA EXPLÍCITA

- **Joaquín Almunia, PSOE (març del 2000)**

[aplausos] Por favor, quiero hacer una declaración. El Partido Popular ha ganado las elecciones generales. Ha logrado el apoyo mayoritario de los españoles. Reconozco su triunfo, se lo he hecho llegar a José María Aznar hace unos pocos minutos, y felicito al partido vencedor.

Los socialistas no hemos sabido convencer a los españoles del proyecto de futuro que hemos venido defendiendo. No hemos sabido conectar con sus esperanzas y con su ilusión en el momento presente y de cara al futuro. No hemos sabido explicar la carga de futuro que contenía nuestro proyecto y el pacto que suscribimos con Izquierda Unida. No hemos conseguido movilizar como queríamos al electorado de izquierdas, al electorado progresista. Pese a que son mayoría en la sociedad, hoy los progresistas no han sido mayoría en las urnas.

El descenso que se ha producido en la participación ha condicionado a la baja, con práctica seguridad, los resultados que hemos obtenido. Pero con ello no busco excusas: también es responsabilidad preferente de la izquierda incentivar la participación ciudadana, incluso frente a quienes prefieren y fomentan el distanciamiento ciudadano respecto de la política. Para quienes creemos en el valor de la política este bajo índice de participación es un dato preocupante. Es reflejo del desinterés de una parte importante de los ciudadanos por la evolución de la vida de su propio país. Y con este desinterés se relaja el sometimiento del poder a la crítica, disminuyen las posibilidades de control sobre poderes que no pasan por las urnas, se resiente la solidaridad que requiere la construcción de una sociedad cohesionada en la que todos y todas dispongan de oportunidades reales para ganar su futuro.

Los resultados que hemos obtenido en las elecciones de hoy obligan, más que nunca, a agradecer el apoyo que han manifestado a las candidaturas del Partido Socialista los millones de españoles y españolas que nos han otorgado su confianza. A todos ellos, y especialmente a quienes han manifestado públicamente

su respaldo y su apoyo, a los militantes del Partido Socialista y a los simpatizantes que han colaborado y participado directamente en esta campaña, les agradezco su entrega, su trabajo y su colaboración. [aplausos]

Todos ellos, los afiliados, los simpatizantes, quienes nos han apoyado, quienes públicamente se han manifestado de acuerdo con nuestro proyecto y nuestras candidaturas, todos son la esperanza de un futuro más igualitario y solidario para España. Un futuro que no debemos dar por perdido, un futuro que solo retrasa su comienzo en unos años a la vista de los resultados de hoy. Las ilusiones y esperanzas de esos millones de españoles que nos han apoyado son hoy, siguen siendo hoy, la base de nuestro compromiso con ellos y con todos los ciudadanos. Y por ello esas esperanzas se verán reflejadas a lo largo de la nueva legislatura en la labor de oposición que empezaremos a partir de mañana mismo. Una labor de oposición que tiene que ser firme y contundente, que exigirá el cumplimiento de todas y cada una de las promesas que el PP ha ido desgranando a lo largo de la campaña, que ofrecerá consenso al gobierno para los asuntos que afectan a la estructura del estado, pero también exigirá de él un respeto escrupuloso a las reglas esenciales del funcionamiento de la democracia, y que defenderá desde el primer momento un modelo alternativo de sociedad basado en los valores y los ideales progresistas.

Ahora los socialistas deberemos hacer necesariamente una reflexión en profundidad sobre el resultado electoral, sobre sus causas y sobre sus consecuencias. Una reflexión a partir de la cual se afronte la renovación del Partido Socialista que yo he querido iniciar, pero que requiere de un impulso nuevo y mucho más decidido del que hemos podido darle hasta ahora. La izquierda española y todos los progresistas necesitan iniciar el siglo XXI con un nuevo proyecto, con ideas nuevas y con gente nueva. Y para ello el Partido Socialista Obrero Español tiene que estar en condiciones de liderar este desafío cuanto antes. Por eso quiero anunciaros que desde este mismo momento presento de forma irrevocable mi dimisión como secretario general del Partido Socialista. [gritos y aplausos] Mañana daré cuenta de esta dimisión irrevocable a la Comisión Ejecutiva Federal y, en los próximos días, al Comité Federal. A ambos órganos remito un análisis más detallado de lo ocurrido y de las orientaciones que de inmediato debemos adoptar a partir de ahora para orientar y ordenar nuestra actividad

política mirando al futuro y pensando ya desde hoy en ganar las próximas elecciones. ¡Muchas gracias!

- **Discurs de Pablo Casado, PP (abril del 2019)**

Muchas gracias a todos los medios de comunicación por cubrir esta jornada tan intensa. Sabéis que soy especialista en bajar a esta sala en noches complicadas y lo que quiero decir es que aquí está un gran partido, un gran partido que sabe estar a las duras y a las maduras. Y por eso quiero empezar resaltando lo positivo de esta jornada y es mi agradecimiento, nuestro agradecimiento, a esos más de cuatro millones de españoles que siguen confiando en el Partido Popular para, en este caso, después de esta noche, seguir siendo el partido líder de la oposición, el partido líder del centro-derecha. Y permitidme también que dé las gracias a todos los afiliados, trabajadores del partido, a esos interventores y apoderados que acaban de salir ahora hace muy poco de los colegios electorales, a toda la dirección nacional, a su comité ejecutivo, a todos los candidatos, al secretario general y director de campaña y hasta al último concejal, diputado, senador, eurodiputado que han dado todo lo mejor de sí mismos en esta intensa campaña electoral y en esta precampaña de nueve meses tan compleja.

Lo segundo que quiero hacer es felicitar a Pedro Sánchez y al Partido Socialista. He tenido oportunidad de hacerlo por teléfono. Siempre he dicho que el Partido Socialista es un gran partido, clave en la historia reciente de España, y espero que, visto el resultado de esta noche electoral, pueda llegar a acuerdos de gobernabilidad sin necesitar a los independentistas. Para el Partido Popular lo primero es España y, en este caso, esperemos que nuestro país esté a la altura de las circunstancias.

En tercer lugar, yo soy una persona que no eludo las responsabilidades, el resultado ha sido muy malo. Al Partido Popular le gusta ganar, y le gusta ganar siempre. Es verdad que llevamos ya varias elecciones en las que estamos perdiendo nuestro apoyo electoral y por eso lo que tengo que decir es que nos vamos a poner a trabajar desde ahora con la máxima ilusión y la máxima responsabilidad para recuperar ese apoyo y para hacerlo, además, liderando el espacio de centro-derecha que, como veníamos diciendo desde hace meses, al

fracturarse, se convierte en una opción difícilmente ganadora. La fragmentación de ese centro-derecha ha hecho que, incluso con más votos, o igual de votos dependiendo de a qué partidos nacionalistas ubiquemos en el espacio de la izquierda, hemos tenido muchos menos escaños, y por eso propusimos en la última Junta Directiva Nacional, en la que valoramos la convocatoria electoral, acuerdos preelectorales. Lo hicimos, en concreto, hacia Ciudadanos en el Senado y hacia Vox en el Congreso. Por desgracia el tiempo nos ha dado la razón: la capitalización y la proporcionalidad de los votos en escaños con esta ley electoral hace que se haya castigado muchísimo la fragmentación y, por tanto, creo que todos los partidos, no solo nosotros, también tendrán que hacer un ejercicio de análisis de si ha merecido la pena. Sobre todo en los últimos días de campaña, ese enfrentamiento entre, sobre todo contra el Partido Popular, a la luz de los resultados. Creo que esos acuerdos, por ejemplo en Navarra, han conseguido mantener los resultados y eso es lo que nosotros aspirábamos a hacer a nivel nacional con mucha generosidad, puesto que eso suponía muchas renunciaciones de muchos senadores y diputados que ahora no han obtenido escaños, ni los nuestros ni tampoco los de Ciudadanos ni los de Vox.

Y, por último, estas elecciones han coincidido en una campaña compleja con la Semana Santa, y también a los pocos días de unas nuevas elecciones municipales, autonómicas y europeas. Ya habíamos avisado que eso pues tenía unos problemas a la hora de realizar la campaña y también, probablemente, estuviera bien medido a la hora de optimizar los resultados de la fuerza que estaba en el gobierno. Pero sí que es algo positivo porque en apenas un mes vamos a volver a ser llamados a las urnas y vamos a poder demostrar que, si nos unimos y hacemos una estrategia de campaña en la que nuestro votante de centro-derecha se dé cuenta de que la fragmentación solo ha favorecido un gobierno de Pedro Sánchez (probablemente, si no consiguen otro tipo de pactos, con aquellos que no están de acuerdo con un futuro de unidad y de concordia en España), pues creo que es una buena opción para, a partir de ahora, empezar a apoyar a nuestros candidatos municipales, autonómicos, demostrar que este sigue siendo un gran partido que se crece ante las dificultades y empezar a trabajar incluso más para tener unos excelentes resultados el próximo 26 de mayo. Con la misma ilusión y ambición de futuro, pero incluso con más responsabilidad para intentar mejorar aquello que no

se haya hecho bien y también para intentar convencer a los españoles de que seguimos siendo la mejor opción para el futuro de sus familias y para el destino de España.

Y muchas gracias. El próximo martes tendremos Comité Ejecutivo y tendremos oportunidad de responder a todas sus preguntas después de un análisis pormenorizado por provincias, por mesas electorales y por autonomías. Y como siempre pues seguiremos trabajando esta semana porque tenemos apenas unos días ya para la próxima cita electoral. Muchísimas gracias a todos y a su disposición.

DERROTA MATISADA

- **Discurs de Felipe González, PSOE (març de 1996)**

[*Felipe es cojonudo, como Felipe no hay ninguno...*] ¡Buenas noches y muchísimas gracias! [aplausos] Gracias por estar aquí como habéis estado todas y todos estos días de campaña con nosotros. [*Cumpleaños feliz...*] Os ruego un poco de silencio; todavía no he recuperado la voz. [gritos]

Vamos a ver... Quiero empezar diciendo a todo el mundo que ha sido una jornada electoral perfecta, perfecta desde el punto de vista del ejemplo ciudadano y de la convivencia pacífica. Por tanto, mi primera felicitación es a los ciudadanos, que se han acercado al 80% en la participación en estas elecciones.

En segundo lugar, manteniendo, como siempre he dicho, un talante democrático, acabo de llamar al señor Aznar [gritos] para decirle «felicidades». Y, además, para seguirme comprometiendo, como lo he hecho, en dar mi opinión al Rey cuando encargue la formación de gobierno a la formación que tiene mayor número de escaños [gritos]. Por tanto, en el supuesto de que no pudieran formar gobierno se abrirían obviamente otras posibilidades. Pero lo segundo... Lo segundo que quería decir... Gracias. [*Por consiguiente, Felipe presidente...*] Gracias, muy bien. Por consiguiente (gritos), lo segundo que tenía que hacer ya lo he hecho, que es felicitar a quien aparece claramente con mayor número de escaños.

En tercer lugar, quiero rendir homenaje, y esta vez lo digo en serio, rendir homenaje de gratitud a la lealtad inmensa de millones de ciudadanos que, después

de lo que ha llovido, han seguido confiando en nosotros. [*Ista, ista, ista, España socialista...*] Esto nos va a permitir, en el caso de que haya un gobierno del Partido Popular [gritos], nos va a permitir hacer una oposición rigurosa pero al mismo tiempo con responsabilidad, defender nuestro proyecto político y defenderlo tal y como lo he explicado durante estos días: defendiendo la modernización de España, defendiendo la tolerancia, defendiendo el estado del bienestar, defendiendo este estado autonómico que tanto nos costó construir en una convivencia libre y pacífica entre todos los pueblos de España y defendiendo nuestra apertura al mundo. Por consiguiente [gritos], con nosotros, está claro, con nosotros pueden contar en todo aquello que sea responsabilidad de estado y frente a nosotros encontrarán una oposición rigurosa en todo aquello que perjudique la sociedad de bienestar y solidaria que hemos construido. [aplausos] [*Felipe, Felipe...*]

Quiero también dar las gracias con emoción a tantas mujeres y hombres que, militando o simpatizando con el Partido Socialista, nos han acompañado con su calor durante toda la campaña electoral. El ejemplo ha sido un ejemplo maravilloso, por tanto, yo no puedo hacer otra cosa más que agradecerles de corazón todo el afecto y todo el calor que he recibido durante estos días. [gritos]

Este sería el resumen de mi valoración sobre la campaña y los resultados. Les dije hace unos días que no me parecía que las encuestas fueran encuestas fiables. La verdad es que la encuesta de hoy es la definitiva; me alegro de que sea así, naturalmente, me alegro de que sea así. Y sobre todo, una vez más, esta noche con millones de ciudadanos respaldándonos y respetándonos, quiero decir que, con toda dignidad, representamos los intereses de una España nueva. Muchas gracias. [gritos] [*¿Dónde está la nueva mayoría?, ¿Dónde está la nueva mayoría?...*]

- **Discurs de Pedro Sánchez, PSOE (juny del 2016)**

[*Presidente, presidente...*] Bueno, buenas noches, venga. Buenas noches a todos y a todas. Gracias por estar hoy aquí en la sala de Ferraz. Quería comenzar esta intervención manifestando, ante todo, mi agradecimiento y mi admiración por el comportamiento de todos los ciudadanos y ciudadanas en esta jornada electoral. Han vuelto a demostrar su compromiso con la democracia y con su constitucional, han derrotado al cansancio y también a las previsiones formuladas a lo largo de las

últimas semanas. Han decidido ejercer su condición de dueños y dueñas de su propio destino y han abierto camino para la normalización de nuestra vida institucional.

El Partido Popular ha sido el partido más votado. Han ganado las elecciones. He llamado a Mariano Rajoy y le he felicitado por ello, una felicitación que hago extensiva a los ciudadanos que le han dado su apoyo en esta jornada electoral.

A pesar de las dificultades extraordinarias que hemos debido superar el Partido Socialista, a pesar de los augurios que insistentemente anunciaban un fuerte retroceso del Partido Socialista y la pérdida de nuestra relevancia para la vida colectiva en nuestro país, el Partido Socialista ha vuelto a reafirmar su condición de partido hegemónico en la izquierda española. [aplausos] [*PSOE, PSOE...*] Lo hizo en diciembre y lo ha hecho ahora frente a una coalición de más de veinte partidos aliados con el único propósito, el propósito principal, de ganar al Partido Socialista. Espero que el señor Iglesias reflexione sobre estos resultados. Tuvo la oportunidad de votar a un gobierno progresista liderado por el Partido Socialista, tuvo en su mano poner fin al gobierno de Mariano Rajoy que tanto daño ha hecho a la clase media y trabajadora con sus recortes y sus políticas, pero la intransigencia y el interés personal por encima del interés de la izquierda han provocado la mejora de los resultados electorales de la derecha. [aplausos]

Por eso no estoy satisfecho. Los socialistas queríamos ganar estas elecciones. No lo hemos conseguido. No estoy satisfecho pero, con todo, somos la primera fuerza política de la izquierda. [aplausos] [*PSOE, PSOE...*] Este es el Partido Socialista, el gran Partido Socialista, este es el partido de referencia para la izquierda, para millones de progresistas españoles. [aplausos] Este es el Partido Socialista, que ha hecho a lo largo de 137 años de historia, miles y miles de militantes, miles y miles de ciudadanos y ciudadanas a lo largo de distintas generaciones. Este es el partido que ha mantenido su compromiso con España en horas alegres y también en horas difíciles, en el éxito y en la adversidad. Este es el partido que consolidó la democracia, que construyó el estado del bienestar, que modernizó España y que la integró en Europa. Es el partido del progreso y de las reformas, es el partido que tiene un proyecto de país y que lo tiene para el conjunto de España. Es el Partido Socialista, sin matices, sin necesidad de

aclaración. Un único partido con un solo proyecto para España. [aplausos] Los ciudadanos lo saben y ahora lo han defendido porque saben que es suyo.

En estos momentos mi corazón está con todos los compañeros y compañeras del Partido Socialista, con todos los simpatizantes y voluntarios y voluntarias. Con los interventores y apoderados del Partido Socialista que han estado en miles de mesas durante todo el día. Se han movilizado todos y todas para lograr este resultado. Lo han hecho hasta el último minuto. Han decidido demostrar de los que somos capaces. Toda mi admiración y mi agradecimiento para ellos y para ellas. [aplausos] Una admiración y un agradecimiento que expreso particularmente a todos y cada uno de los dirigentes territoriales de mi partido, por su implicación, su ánimo y su apoyo. A los ciudadanos y ciudadanas que nos han votado les quiero dar las gracias: gracias, gracias, gracias y mil veces gracias. [aplausos] Pero sobre todo, les puedo asegurar a todos y a cada uno de ellos y ellas que el Partido Socialista pondrá estos resultados al servicio de sus intereses, de sus derechos, de sus libertades y del interés general de todos los españoles y españolas.

En diciembre y en junio, los ciudadanos y ciudadanas han reclamado un cambio político y han logrado llevarlo a los resultados de esta noche también. Un cambio en el que el Partido Socialista ha visto reconocida su condición de fuerza política más importante del cambio. Nuestro compromiso con la ciudadanía seguirá siendo el mismo: erradicar la pobreza, combatir la desigualdad, hacer efectiva la igualdad entre hombres y mujeres, modernizar nuestra economía, reivindicar un trabajo digno para todos y para todas, acabar con el paro, regenerar la vida democrática y acabar con la corrupción en nuestro país, recuperar una Europa social, democrática y acogedora y, por supuesto también, reformar la Constitución española. Muchas gracias.

VICTÒRIA EQUÍVOCA

- **Discurs de Felipe González, PSOE (juny de 1993)**

[*Presidente!*] Espero que todo el mundo comprenda la emoción que siento en esta cuarta comparecencia consecutiva [aplausos] después de haber recibido la confianza mayoritaria de nuestro pueblo.

Lo primero que quiero hacer es agradecer a las ciudadanas y a los ciudadanos españoles el magnífico ejemplo de civismo y de participación democrática que han dado en el día de hoy. A todos los ciudadanos sin exclusión. Ha sido una muy buena jornada; creo que se puede decir que España ha ganado con esta jornada democrática. [aplausos]

En segundo lugar, quiero expresar, como no, mi gratitud a los más de nueve millones de españoles que han renovado su confianza en nuestro proyecto: en un proyecto de progreso, en un proyecto que exige cambios, que exige un nuevo impulso desde el punto de vista económico, desde el punto de vista democrático, desde el punto de vista de los nuevos desafíos de nuestro país. Quiero que todos los ciudadanos sepan que he entendido bien el mensaje, que sé que el triunfo debe ser tomado exactamente como un mensaje de cambio sobre el cambio, de impulso democrático. [aplausos][*Presidente, presidente... ¡Felipe, Felipe!*]

En tercer lugar, quiero también mostrar mi gratitud a todas las personas que han hecho posible este día para nosotros. Desde nuestros votantes, simpatizantes, independientes a los que he apelado en diversas ocasiones a lo largo de la campaña, militantes del partido, personas que han estado en las mesas electorales garantizando la buena marcha de esta jornada. A todos los que han hecho un esfuerzo en el seguimiento y en el apoyo de esta campaña electoral, sin duda la más abierta y reñida de la democracia. [aplausos] [*¡Felipe, Felipe!*]

También me van a permitir esta noche felicitar a las otras fuerzas políticas que han comparecido y que han obtenido resultados. También aquellos que no han obtenido resultados pero que han luchado leal y democráticamente. Por consiguiente, también quiero felicitar a las fuerzas políticas que en este empeño han obtenido resultado. [aplausos]

En los últimos días, he hecho hincapié en que esta es una democracia en la que todo el mundo cabe, es una democracia para todos. Espero que todos sepan aceptar el resultado y sepan aceptarlo con la ombría de bien que exige la democracia. [aplausos] Estamos dispuestos a coordinar nuestro esfuerzo de diálogo con las fuerzas sociales, con las fuerzas empresariales, con las fuerzas

sindicales. Estamos dispuestos a coordinar nuestro diálogo con las fuerzas políticas parlamentarias de manera que sea posible, que sea posible, la gobernabilidad de España. El resultado ha sido muy buen resultado para nosotros: no querría hacer una excursión excesiva sobre lo que supone sobre 1989, pero en términos absolutos hemos aumentado el número de votos incluso sobre 1986. [*Felipe, Felipe!*] Muchísimas gracias.

Solo quiero terminar diciendo que no es muy frecuente, en la historia de los países a los que pertenecemos, en cuya comunidad estamos, de la comunidad europea, con sistema proporcionales como el nuestro, que se den cuatro triunfos consecutivos. Por consiguiente, mi gratitud es infinita para el pueblo español. [aplausos] Gracias, finalmente, a todos los presentes. Gracias, finalmente, a todos los presentes: sé que han puesto el alma en esta campaña electoral y ahora se les nota en el rostro. ¡Muchísimas gracias!

- **Discurs de Mariano Rajoy, PP (deseembre del 2015)**

Queridos amigos y amigas del Partido Popular que estáis hoy aquí, delante de nuestra sede en la calle Génova, aquí en Madrid. Quiero comenzar esta intervención dando las gracias a vosotros que representáis a los cientos de miles de militantes del Partido Popular que habéis trabajado con un enorme espíritu a lo largo de toda esta campaña electoral, que habéis puesto determinación y coraje, que habéis sido leales a las ideas de vuestro partido, y quiero decir que gracias a vosotros este partido sigue siendo una vez más la primera fuerza política de España. ¡Gracias a los militantes del Partido Popular! ¡Gracias! [aplausos] [*Presidente, presidente, presidente...*]

Amigas, amigos, quiero aprovechar también esta oportunidad para dar las gracias a todos los españoles que hoy han acudido a las urnas tomando la decisión que ellos creían que era mejor para su país, para España, y haciendo una de las cosas más importantes que se hacen en las democracias avanzadas, como es la nuestra, que es depositar el voto y emitir un juicio sobre lo que pasa en su país. A todos, hayan votado a quien hayan votado, muchas gracias por hacerlo porque así se construye un país. [aplausos] [*Presidente, presidente, presidente...*]

Amigas y amigos, quiero dar las gracias de manera muy especial a los más de siete millones de españoles que nos han dado su confianza. Yo soy consciente, y todos los españoles lo somos, de que hemos vivido cuatro años difíciles, cuatro años complicados, hemos tenido que tomar decisiones que no eran fáciles y que en ocasiones son las decisiones que no le gusta tomar a un gobernante. Pero yo, a esos más de siete millones de españoles quiero decirles que mi gobierno y yo como presidente del Gobierno, he hecho lo que creía que era bueno para el interés general de España, lo que creía que era bueno. Ha sido nuestra única guía a la hora de gobernar. [*España, España, España...*] [*Que bote Rajoy, que bote Rajoy...*] [Rajoy bota] Amigos, amigos y amigas... [*Yo soy español, español, español...*]

Amigas y amigos, hemos ganado nuevamente las elecciones, más de siete millones de españoles nos han vuelto a dar su confianza. Les damos las gracias porque sabemos que las cosas no eran fáciles. Creo que ahora hay sentadas bases sólidas para el futuro. Hemos ganado las elecciones con más de un millón seiscientos mil votos de diferencia sobre la segunda fuerza política, con más de treinta escaños de diferencia sobre la futura segunda fuerza política. Voy a decir ahora lo que he dicho en la campaña electoral en numerosas ocasiones, lo que he repetido hasta la saciedad a lo largo de mi vida política: quien gana las elecciones debe intentar formar gobierno. [aplausos] [*Presidente, presidente, presidente...*]

Amigas y amigos, voy a intentar formar gobierno y creo que España necesita un gobierno estable. Se han hecho muchas cosas a lo largo de estos últimos cuatro años. Los españoles han hecho muchos esfuerzos, ahora necesitamos perseverar en lo que se ha hecho a lo largo de estos años. Todavía hay muchas personas en dificultad, todavía tenemos que crear muchos, muchísimos puestos de trabajo. El margen de mejora es muy grande, pero para ello, España necesita un gobierno que tenga apoyo parlamentario. Buscaré, por tanto, un gobierno estable y buscaré un gobierno con el único objetivo de servir a los intereses generales de todos los españoles. España necesita estabilidad, seguridad, certidumbre y confianza. [*Campeones, campeones...*]

Amigas y amigos, iniciamos a partir de ya una etapa que no va a ser fácil, pero en las dificultades es cuando se ve a los políticos de verdad. Será necesario hablar mucho, dialogar más, llegar a entendimientos y acuerdos y yo lo voy a intentar. Insisto, no tengo más norte que la defensa de los intereses generales de

España. Amigas y amigos, gracias una vez más por vuestro esfuerzo, por vuestro trabajo, por vuestra lealtad y por vuestra ilusión. ¡Muchísimas gracias!

DERROTA EQUÍVOCA

- **Discurs de José María Aznar, PP (juny de 1993)**

Bueno, muy buenas noches a todos. Muchas gracias por su presencia. Quiero agradecerles también el trabajo desarrollado y pedirles excusas por las dificultades que les hayamos podido causar durante el desarrollo de esta campaña electoral y, en todo caso, reconocer y agradecer su trabajo.

Quiero en primer lugar decir que, según los datos conocidos hasta ahora y hechos públicos por el Ministerio del Interior, el Partido Socialista ha obtenido más número de votos y más escaños en estas elecciones y, en consecuencia, procede, en primer lugar, reconocer el resultado electoral, si bien es en estos momentos provisional y, por lo tanto, felicitar a quien ha obtenido mayor número de votos y escaños, que es el Partido Socialista. Quiero decirles que he intentado, hace algunos minutos, ponerme en contacto con el secretario general del Partido Socialista, y que hasta el momento no he podido conseguirlo, para felicitarle por los resultados que ha obtenido.

En segundo lugar quiero decir, quiero manifestar mi gratitud a todos aquellos españoles, muchos millones de españoles, que han confiado en el Partido Popular, que han votado al Partido Popular y, por lo tanto, que han apostado claramente por una opción de renovación, de cambio y de regeneración de la vida política española. Y manifestarles a todos ellos que, desde luego, nuestro empeño político a partir de este momento seguirá seguir consiguiendo y seguir progresando, hasta gobernar definitivamente, esa idea de cambio, de renovación y de regeneración que, a nuestro juicio, necesita la democracia española y nuestro país.

Quisiera, en tercer lugar, decir que, en mi opinión, esta ha sido una buena jornada para la democracia española. Desde el punto de vista de la participación de los ciudadanos y del deseo de los ciudadanos españoles, de todos los españoles, de expresar su opinión en las urnas y, por lo tanto, de expresar su deseo y su sentido

de voto y, por lo tanto, de encaminar el futuro del país en los designios y en los derroteros que ellos han decidido. Tiempo habrá de hablar de algunas otras cosas que desde luego, pues no son de las mejores que puede presentar esta buena jornada para la democracia española, pero creo que puedo definir como una buena jornada para la democracia española.

Quisiera decir, en cuarto lugar, que, en mi opinión, se ha abierto una nueva etapa de la historia política española, de la historia política de nuestra democracia: la hegemonía socialista ha terminado. La hegemonía socialista que se inició en 1982 ha concluido en estas elecciones. Y, en consecuencia, a partir de este momento (puedo decir que, de alguna manera, pulverizada la mayoría absoluta del Partido Socialista que llevaba consecutivamente desde 1982) se abre una nueva etapa, un nuevo ciclo político en la vida española caracterizado por un equilibrio mucho mayor. Me atrevo a decir que nada será igual a partir de esta noche de lo que hemos vivido del año 82 hasta el año 1993.

En quinto lugar quiero decir que los resultados electorales hasta el momento, con independencia de lo que pueda resultar del escrutinio del Senado, que en este momento pues todavía no es conocido en datos suficientes (hay unos porcentajes de entorno al 15% de voto escrutado en el Senado que dan una mayoría en el Senado al Partido Popular pero que no son conocidos). Los resultados, en todo caso, demuestran un formidable incremento del Partido Popular. Ese formidable incremento puede cifrarse aproximadamente en 9 puntos porcentuales, es decir, casi un 35% de voto respecto al 26% de 1989. En reducir la distancia respecto el Partido Socialista de 14 a 4 puntos, respecto de los resultados dados últimos por el Ministerio del Interior, de 14 puntos en el año 1989 se ha pasado a una diferencia de 4 puntos en el año 1993. Y de un incremento aproximado de 2,7 millones votos más para el Partido Popular, lo cual le da un incremento de escaños realmente muy espectacular, muy impresionante, que puede superar, que supera claramente más de 30 escaños (que podría cifrarse en una diferencia de entre 32 y 35 escaños más de los conseguidos en 1989). Por lo tanto, quiero resaltar dando gratitud a todos los españoles por ese espectacular incremento de esos resultados del Partido Popular que, desde luego, sirven y espero que servirán eficazmente para, como he dicho antes, transformar la vida política española tal y como la habíamos conocido desde 1982. Desde el año 1977-

1979, un partido de centro como es el Partido Popular no tenía unos votos como los que ha tenido en este momento: hay que remontarse casi a los tiempos de la Unión de Centro Democrático para encontrar el mismo número de votos en un partido como, en este caso, es el Partido Popular.

En quinto lugar, mejor dicho en sexto lugar, quiero manifestar que el Partido Popular, en esta situación nueva en la política española, sin duda en la que ya no hay hegemonías, en la que ya no hay mayorías absolutas, en la que hay un equilibrio mucho mayor, en la que se detectan con mucha mayor nitidez los poderes políticos reales en la vida española, pondrá todo su empeño en conseguir lo mejor para España y o mejor para el futuro de todos los ciudadanos y de todos los españoles. Así lo hacemos siempre y así lo seguiremos haciendo en el inmediato futuro en la responsabilidad que definitivamente nos encomienden los ciudadanos de España.

Y por último, quiero manifestar claramente una vez más, en nombre de todo el Partido Popular, después de estas elecciones, antes de conocer sus resultados definitivos y en todo caso: nuestra lealtad y mi lealtad a la Corona de España, a sus majestades los Reyes y nuestra lealtad a España y al pueblo español. Con mucho gusto estoy a su disposición.

- **Discurs de Mariano Rajoy, PP (març del 2008)**

Quiero decir una cosa y sé que estaréis a la altura, como habéis estado siempre: he llamado al candidato del Partido Socialista [gritos contra Zapatero]. Bueno, vamos allá. Y le he deseado suerte por el bien de España. [aplausos]

Amigas y amigos, quiero dar las gracias a todas las personas que han hecho algo tan importante como darnos su voto, que es darnos su confianza, lo más importante que tienen en estas elecciones. A todos, muchísimas gracias. Gracias, gracias a todos. [gritos] [*Mariano es cojonudo...*] Muchas gracias [gritos, sale su mujer]. Quiero dar las gracias... [gritos] No hay manera. [*Presidente, presidente...*]. Muchas gracias. Gracias. Muchas gracias a todos los que confiaron en nosotros. [*Acebes, Acebes...*] Gracias, gracias. [gritos] Soraya, saluda. Bueno, amigos y amigas, quiero darle las gracias también a todas aquellas personas que por primera vez han votado y nos han dado su apoyo. También [gritos] quiero darle las gracias a la

gente, que ha habido mucha en estas elecciones, que por primera vez desde que fue a votar confió en el Partido Popular. A los que nos han votado por primera vez y a ellos quiero decirles que este partido estará a la altura de las circunstancias. [aplausos]

Quiero dar las gracias a todo mi equipo, encabezado por su secretario general, que me han apoyado en cuatro años que han sido difíciles. [aplausos] Gracias también a todos los dirigentes del Partido Popular que han trabajado como nunca. Gracias también a los militantes del Partido Popular, sin los cuales este partido no existiría, y muchas gracias a todos los candidatos que han ido en una lista que yo encabezaba como candidato a presidente del gobierno. Os diré una cosa... [*Que bote Rajoy, que bote Rajoy...*] ¿Y si se cae, y si se cae? Amigas y amigos, os diré otra cosa: hemos sacado más votos que nunca. [gritos] Amigas y amigos, somos el partido político de España que más hemos subido en votos, en escaños y en porcentaje de votos. El que más ha subido de toda España. [aplausos] Y ahora quiero decirlos algo... [*Que bote Mariano, que bote Mariano...*] ¿Otra vez? ¡Esto se puede caer, eh!

Amigas y amigos, todo el mundo sabe que somos previsibles, todo el mundo sabe lo que defendemos, todo el mundo sabe en lo que yo creo y yo... [*Viva, viva... A por ellos, oe, oe, a por ellos...*]. Amigas y amigos, todo el mundo sabe lo que es el Partido Popular, todo el mundo sabe lo que yo pienso y mis convicciones, mis valores y mis principios es lo que este partido político va a defender. Quiero decírselo a todos los que nos han dado su voto y su apoyo. Estaremos a la altura de las circunstancias. Quiero decirlos más: no voy a defender en mi vida (porque no lo he hecho nunca y, por tanto, a estas alturas menos) más que los intereses generales de los españoles y mi país. Una gran nación que se llama España. [gritos y aplausos]

